

Literární cena Karla Čapka má novou kategorii „ABB robotika“

Československý fandom a skupina ABB v České republice se dohodly na spolupráci v tradiční literární soutěži o Cenu Karla Čapka. Novinkou bude udělení zvláštní ceny ABB o nejlepší dílo s tematikou robotiky. Výsledky literární soutěže, včetně zvláštní ceny ABB, budou vyhlášeny na konferenci (conu) FénixCon, která se koná v Brně 4. – 6. 12. 2020.

ABB se prestižní literární cenu rozhodla podpořit v rámci série projektů k letošnímu výročí 100 let od vzniku slova robot. Zaměřeny jsou na podporu umění, literární tvorby, vzdělání a veřejnou debatu o roli nejvyspělejších technologií v našem životě.

„Vítáme nejen samotnou podporu nové kategorie v rámci soutěže, ale i odborný přínos ABB pro diskusi s fanoušky sci-fi a fantasy v České republice,“ ocenil spolupráci s ABB, která je předním světovým vývojářem sofistikovaných robotů, Zdeněk Rampas, jednatel sdružení Československý fandom.

O sdružení Československý fandom

Československý fandom je sdružení klubů přátel science fiction, které neformálně působí už od roku 1979, kdy vznikl první takový klub na MFF UK Praha. Ve svých prvních letech zajišťovalo sociální komunikaci fanoušků a příznivců science fiction a organizovalo vzájemnou výměnu SF kluby produkováných samizdatů. V roce 1990 se toto fanouškovské SF hnutí legalizovalo jako občanské sdružení, následně přes dvacet let zaštiťovalo Akademii SF fantasy a hororu a dodnes od roku

1982 pořádá literární soutěž O cenu Karla Čapka, která se udílí na Československém národním conu tradičně nazývaném Parcon.

O projektu ABB Robot 100 let s námi

Skupina ABB v České republice spustila podporu série projektů k výročí 100 let od vzniku slova robot. Zaměřeny jsou na podporu umění, literární tvorby, vzdělání a veřejnou debatu o roli nejvyspělejších technologií v našem životě.

Drama R.U.R. Karla Čapka totiž dalo světu mnohem více než jen slovo robot, a proto i ABB, které je vývojářem a výrobcem sofistikovaných robotů, podporuje svými roboty, know-how i financemi široké spektrum aktivit. Je partnerem festivalu filmů pro děti ve Zlíně, účastní se výstavy Robot2020 v brněnském Technickém muzeu nebo má zvláštní kategorii o robotice v rámci literární soutěže o Cenu Karla Čapka. Roboti ABB aktivně participují na tvorbě uměleckých děl ve veřejném prostoru. Federico Díaz s robotem letos dokončil pozoruhodnou plastiku na výdechu z tunelu Blanka na Praze 7 a další umělecké dílo opět s robotem ABB vytváří v rámci stavebního projektu na Bořislavce v Praze 6.

agentura Media:ist

OBSAH

Cena Karla Čapka má novou kategorii „ABB robotika“

Čtenářův průvodce po Interkomu

Fanziny digitálně

Z bojišť kulturní války

Hvězdný bulvár

Skříň #13 (Kim Onsu)

N. K. Jemisinová: Páté roční období

Divers – sci-fi album

Čtení do karantény

Die schreckliche buchtitel

My, sloužící jakési neznámé síle

1 Jan Klíma: Kosmické listy

2 Román Stinozem

2 Úryvek ze scénáře remake

2 Grantová žádost o financování stavby

3 Časem s vědou – říjen

6 Vědět jako o život

7 Tak co? Tak nic. Tak slez!

10 Kolonizátor Jan Novák

12 Vážení milovníci Bilconů!

13 Vyhlášení 40. ročníku CKČ

14

20

22

23

23

24

25

26

27

28

28

Paní, hlídejte si toho psa!!!

Čtenářův průvodce po Interkomu

K obsahu tohoto čísla

Po krátkém letním oddechu nasazujeme zase karanténní tempo vydávání. Během rozhovoru s několika čtenáři jsem se dověděl, že jim četba IK opravdu pomáhá lépe snášet současnost, takže chutě do toho. Dá se očekávat, že budeme izolovaní déle než včera plukovníkem slibované tři týdny, dokonce se obávám, že i tento Interkom dostanete dříve, než skončí současná opatření. (Máme i pár čtenářů, kteří jsou tak zaměstnaní, že se až teď prokousali k březnovému číslu a diví se, jak jsme aktuální...)

Richard Podaný pro vás připravil zábavný lingvisticko-národopisný kvíz, já při výběru Odposlechnuto vycházel z toho, že když je „smějící se bestii“ zle, brání se humorem tak černým, že by mohl sklízet bavlnu.

Vybrané části mého rozhovoru pro Ž 40 mi pomohly přifouknout číslo do obvyklého rozměru, beztoho jsem jejich přetištěním už dlouho vyhrožoval :) Navíc je v Živlu i několik dalších zajímavých textů, takže pokud se ještě dá sehnat, tak doporučuji.

Jirka Grunt se přečetl až ke všudechválené N. K. Jemisinové, tedy k jejímu románu *Páté roční období*, a sepsal obsáhlou recenzi hodnou toho jména.

Jednu stránku jsem zaplnil obálkami titulů, které mě v poslední době zaujaly, můžete ji využít i jako tipy na Vánoce, možná budou dříve, než zase vyjdete na ulici.

O své čtenářské zážitky nad knihami *Kosmické listy a Skřň #13* se s námi podělil Jára Mikovec.

Zdeněk Rampas

Fanziny digitálně

Je to tady. 16. října hlásí na FB Karel Dvořák další digitalizovaný fanzin. Tentokrát Interkom. Ale ne ten, píše, který Zdeněk Rampas vydává již několik desetiletí. Toto je Pagiho průklepákový informační leták. V roce 1983 a 1984 vyšla celkem 4 čísla. A jak vypadala, se můžete nyní podívat. <http://fanziny.4fan.cz/fanziny.php?x=30&y=0&z=0> Jedná se již o 30. digitalizovaný fanzin. Celkem bylo do digitální podoby převedeno 117 jednotlivých čísel.

Udělal mi tím velkou radost, protože jsem tohoto předchůdce našeho časopisu měl za dáno ztraceného. Občas podléhám falešnému dojmu, že co nemám (nebo častěji nemohu v archivu najít), se nedochovalo. A pak mi lidé jako Karel Dvořák, Jirka Karbusický, nebo teď Frederik Velinský zprostředkují archiválii, jako je ta níže. **ZR**

Z bojiště kulturní války

Pravidelně dostávám pozvánky účastnit se debat na různých platformách. Vždycky odpovím „ne“. Protože debata je imperialistická kapitalistická bělošsky nadřazená cis heteropatriarchální technika, která proměňuje potenciální výměnu znalostí v nástroj vylučování a útlu. **Sunny Singhová, vyučuje kreativní psaní na London Met**

První, co jednoho napadne je, že Titania McGrath má napodobitelku*e, ale asi to tak nebude. Pokud vám kumulace nesmyslných slov připomene hesla revolučních studentů z padesátých let či čínské kulturní revoluce, nemusíte být úplně mimo, už v minulém čísle jsme se zmínili o vypáleném knihkupectví v Minneapolis. **ZR**

interkom

**INFORMAČNÍ SERVIS
ČESKOSLOVENSKÉHO
FANDOMU**

číslo 10/2020 (337)

Adresa redakce

INTERKOM

Letecká 6,
161 00 Praha 6, ČR

e-mail: zrampas@gmail.com
<http://interkom.vecnost.cz>

Šéfredaktor

Zdeněk Rampas, MCL

Grafická redaktorka

Kristýna Benediktová

Redakční kruh

Franta Houdek a Michaela

Autoři tohoto čísla

Ivo Fencel, Grobenius, František Houdek, Roman Hruška, Aleš Koval, Lonestar, morten & longin, Media: list, Jára Mikovec, Ondřej Neff, František Novotný, Richard Podaný, Zdeněk Rampas, Petr Svoreň jr.

Fotografie

Richard Klíčnick, Lukáš Bíba

Sponzoři tohoto čísla

Jiří Doležal, Jiří Grunt, Petr Habala, Jan Haberle, Pavel Kavánek, Daniela Kovářová

Vychází nepravidelně.
Uzávěrka tohoto čísla
byla dne 16. 10. 2020

ISSN 1212-9089

Všechny články a recenze
© INTERKOM

Hvězdný bulvár

Odposlechnuto

V organizaci, kde povyšování je založeno na úspěchu a zásluhách, je každý povyšován tak dlouho, až se dostane na místo, na které nestačí.

dr. Laurence J. Peter

Adam Vojtěch rezignoval bezprostředně necelý měsíc po ostatních občanech ČR.

Mr. Zout

Češi se na podzim chovají jako Španělé na jaře; Španělé se na podzim chovají jako Češi na jaře.

Václav Rákos

Docházíme k absurdní situaci, že mezi podnikatelskou, individualistickou, konzervativní Amerikou a tou budoucí vizionářskou, trockisticko-jakobínskou, stojí jeden magor a jeden senilní člověk...

Dušan Neumann

Kdybyste si mohli vybrat mezi vládou Andreje Babiše a vládou mravenečníků, chtěli byste radši mravenečnický velké, čtyřprstý, dvouprstý anebo mexický?

Radecho

Lituji spolupráce s Woodym Allenem a Romanem Polanskim, sděluje Kate Winsletová. Do paroma, kdo je to Kate Winsletová?

Aston

◆ ◆ ◆

● 15. září: stále nefunguje Fandom.cz, já mám 37 stupňů, což u mě už znamená zvýšenou teplotu. Míša se o mě stará, dokonce myje nádobí. Brzy toho ale má dost, nějak se jí podaří říznout se do prstu (pravé ruky ☺), a já jdu ke dřezu.

● 16. září Aleš Koval mi posílá blahopřání ke Strojovým narozeninám, vyšlo v minulém IK na straně 2.

● 18. září Interkom jde do tisku, a Jirka Grunt poslal výbornou recenzi, dočkáte se jí už v tomto čísle na straně 7.

● 19. září Pavel Mikuláščík zjistil, že náš poskytovatel webu Fandom.cz byl napaden nějakými internetovými piráty (vyděrači), a že na obnově stránek se pracuje.

● 20. září předseda Klubu Julese Vernea Richard Klíčnick ruší středěční schůzku spojenou s besedou s Ivem Železným. Asi udělal dobře, na životech členů klubu záleží. Slávek Švaichouček rozesílá pozvánku na internetový Exercon 7. 11. 2020.

● 21. září odstoupil ministr zdravotnictví Vojtěch. Kdyby to udělal před třemi týdny nebo tak nějak, kdy chtěl nařídit roušky a Velký šéf mu to zatrhl, mohl jeho další život vypadat úplně jinak. Nebo by si alespoň mohl chvíli připadat jako chlap.

● 23. září místo přednášky se v MATu konala jen schůzka přátel hlavně s Frantou Novotným, která vyrazí tuším na Jadran. Já zůstal doma a vyslechl si besedu Jardy Veise s Pavlem Kosatíkem o robotím výročí. magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/podcast-petra-viziny-robot-capek-kosatik-veis/r~85e2ad32fce211ea9d470cc47ab5f1122/

Fénixcon 2020

Zdravím Vás všechny, všichni víte, že aktuální situace kolem COVIDu není zrovna růžová.

Ovšem my to s letošním Fénixconem stále nevzdáváme a doufáme, že bude.

A pamatujte, do termínu Fénixconu stále zbývá 10 týdnů (2,5 měsíce).

Máme vypracováno několik alternativ, jak postupovat v případě omezení.

Dokonce letos připravujeme i možnost streamování přednášek na internet. Takže pokud se uzavřou hranice, nebudou naši zahraniční účastníci o nic ochuzeni :)

Počítáme, že letošní účast bude slabší, ale nechceme zklamat naše věrné fanoušky.

Fénixcon bude zrušený pouze za těchto možností:

– úplné zrušení vnitřních hromadných akcí

– omezení počtu lidí na 50 a méně

Koncem listopadu budeme definitivně vědět, jestli se situace bude zlepšit, nebo zůstane stejná a jak to bude s opatřeními.

A jak půjdou kombinovat s pořádáním Fénixconu.

Takže nepropadejte panice a zachovejte nám věrnost.

Přeji Vám všem příjemný, i když deštivý, víkend.

S pozdravem

Roman Hruška

PS: Pokud máte jakékoliv dotazy, nebojte se zeptat.

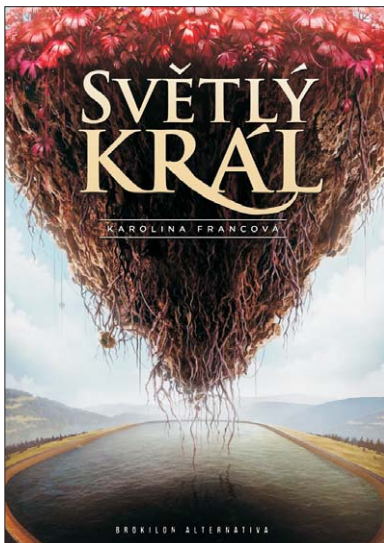
● 29. září Cynická svině opět referuje o nátlaku dobroserů: *Politická korektnost, aneb i jméno tohoto kanálu je prý špatné...* Ale i tohle, jako všechno zlé, má i kladný dopad, pod videem <https://www.youtube.com/watch?v=p1sFROEOmt8> najdete odkaz na petici: <https://stop-cenzura.cz>

Jaroslav Veis a Pavel Kosatík (foto Lukáš Biba)

● **28. září** slavíme státní svátek instalací nového mikrofonu k PC. Přišlo mi divné, že v zataveném blisteru chraští zrnka písku, ale říkal jsem si, že třeba čínský sirotek, v jehož chýši se ten kousek plastu na stojánku skládal, neměl zrovna uklizeno nebo mu pracovní dobu narušila písečná bouře. Když se písek z mikrofonu ani po dlouhém třepání nepřestával sypat, rozebrali jsme ho a dočkali se vysvětlení. V podstavci mikrofonu byl igelitový pytlíček s pravým čínským pískem na zlepšení těžiště. A nebyl to obyčejný pytlíček, ale byl protržený...

● **30. září** po čase opouštím dům a podnikám velkou výpravu do koronavirové džungle. Nejprve v Jahně vyzvednu nový Interkom, část odevzdám v Čáslavské, je tam

knížku polil, načež se šlo do hospody, kde už roušky odpadly a krásně jsme se promořili a zuby do pljeskavice zabořili; je to oblíbená bosenská restaurace s balkánskými specialitami, kam po akcích v Liberci chodíváme vždycky. Jsem ráda, že se to ještě zvládlo. No tak třeba přistě... za půl roku nebo kdoví kdy...

V soutěži jsme s Honzou Vaňkem jr. vytvořili tradiční tým a měl jsem to za vyhrané, ale nakonec zvítězila dvě šikovná děvčata, Karolininy kolegyně z práce – Jana Vyskočilová a Aneta Bílková. Karolinina evangelizační mise na pracovišti je zdá se velice úspěšná.

Restaurace zavírala v deset, ale s loučením a placením jsme se vypotáceli o něco později, cesta nočním Libercem po

Filip a Jirka Pavlovský, ale já pospíchám do Malešic, takže se sotva pozdravíme. Čtvrthodinu před třetí už vyrážíme s Vilinou a Honzou Vaňkem, jr. do Liberce na křest třetí knihy z cyklu Purpurová noc Karoliny Francové. V Liberci jsme kvůli objížděčkám, o nichž navigace neměla tušení, trochu bloudili, ale asi hodinu a půl po odjezdu jsme zaparkovali před autorčíným domem. U Francových jsme se trochu osvěžili a byl čas vyrazit do knihkupectví Svět Jotunheimu, ale nejprve na poštu, protože knihy ještě nedorazily, takže si zde Karolina vyzvedla své autorské výtisky, aby bylo co křítit.

Vilma to později popsala: Bylo to moc pěkné, sešlo se nakonec dost lidí (všechna místa na sezení obsazená, všichni v rouškách, ale plno), Karolina to měla bezvadně připravené ve stylu „hospodského kvízu“, hádaly se reálie ze světa Purpurové noci, pak četla ukázkou, bavila celé osazenstvo snad dvě a půl hodiny, já tam pak mluvila asi třicet vteřin a Robert Pilch

památých v trilogii zmíněných místech také chvilku trvala, pohled na létající talíř v areálu zdejší, laickým okem hypermoderní nemocnice rozhodně stál za to.

Takže to nakonec dopadlo jako vždy a Vilma mě dovezla až domů, poslední metro bych lapal s jazykem na vestě, a to je v roušce obtížné.

- **1. října** na Country Radio hovoří Miloň Čepelka o Skříní #13.
- **2. října** jdeme s Michaelou a Dagmar na Rembrandta do paláce Kinských, pak na pozdní oběd na Břežanku a potom do Čáslavské, kde nevěděli, kde jim hlava stojí, ale nakonec jsme se dočkali posledního Hlávky (který prý běda není poslední) a třetího dílu Purpurové noci. Rovněž už byla k dispozici Pevnost, XB-1 ještě ne.

Večer se zastavil Jarda Olša, povídali jsme si o distanční výuce jeho syna na střední škole v LA. Karanténa má alespoň ten pozitivní výsledek, že nedošlo na besedu dětí s komunistic-

ርዕት- ዝነገሩ ጅካዊ- 100ኛ ዓመቱን ያክብራል

ብይርላሳሽ ቫይስ

ከመቶ ዓመታት በፊት በራሽያና በሌሎች ደንበር አቅራቢያ ፕትሮቪች በመባል ከምትታወቀው መንገድ፣ የአይቲድ ዝርያ ካሳው አዚዎቹ በተሰበሰቡ ተወላጅ ፊልድት ቀጥ አይታወቅም። እ.ኤ.አ. ከ1919 ጥቅምት ነሐሴ 1920 መጀመሪያ አካባቢ ነው ተብሎ ይታሰባል። ይሁንና RMS Baillie ተብላ በምትታወቀው መርከብ እ.ኤ.አ. በ1923 ከአዲሱት ሲያት ተባረት ወደ ኒውዮርክ የመጡት የልጅ ቤተሰቦች የሚሰቱ ልጆቻቸው አንጋፋ የሆነውን ልጃቸውን እ.ኤ.አ. ጥር 2 ቀን 1920 የተወለደ የሚል የልደት ምስክር ወረቀት አሰጠው። ስሙም ብድር ን ወደ እ.ኤ.አ. በመተየር፣ አዚዎቹን ወደ አሲዎቹ አዛወረው። እሳቅ አሲዎቹ በጌላ ላይ ዝነገሩ በዓለም አጭግ ታዋቂ ለመሆን በታ።

ይራሳ ካል ቻገኑ

ልጅ በተወለደበት ተመሳሳይ ጊዜ የሚሳሳ ዓመቱ የአዲሱ ጅካላብካላ የጥበብ ክስ የሚረወ ካሬል ቻገኑ ፕራግ ብሔራዊ ቲያትር ስለሚቀርብ ለዲስ ድራግ አያሰቡ ነበር። ደግሞም ገጸ ባሕሪያት ። ሰው ሠራሽ ሠራተኞች። ወይም ።ሕይወት ያላቸውና የግሰብ ቸሎታ ያላቸው የሚሠሩ ማሸኛች። አንዲሆኑ አቀድ። ማሸኛችን ስም ለመስጠት አስምርውን አክሏት። ለበር (Labor) የሚል የአንግሊዘኛ ቃል መጣለት፣ (የአንግሊዘኛ ለበር የሚለው ቃል ሥራ መሠረቱ ላትን ሲሆን፣ ሥራን ከመግለጫ ማሸኛ፣ ከላይ ሥራን፣ ጥንካሬን፣ ድካምና ሕመምን ይገልጻል) ቢሆንም ፈጽሞ አልረከትም። ጥርጣሬውን ለታላቅ ወንድም አወያየው። የልጅ ቻገኑ የተከበረ ሚሳ ነበር። አባረው ጥቂት ነገሮችን ደረሰው ስለነበር ፣ ካሬልም ብዙ ሐሳብ አካፍሎት ነበር። ጭቅ በላቸው። ብዙ ብርሽ ነከሰ በያዘው እኩ አያሸካሽኩ ማለትን ቀጠለ። ይኸው ነው ሲል ካሬል ቻገኑ አራሶ በጌላ ላይ ሁኔታውን ገልጾታል። ቃሉ ስለነበረ መሠረት ሲኖረው ሠራተኛ የሚል ተመሳሳይ ትርጓሜ አለው። በአርግጥ ሠራተኛ ከሚለው ትርጓሜ በላይ ኃይል ቃልነት አለው።

kou aktivistkou Angelou Davisovou, jak bylo v původním plánu výuky. Na škole už proběhla první internetová třídní schůzka, Jarda zjistil, že jedna Sebastiánova spolužačka je dcerou Bena H. Winterse, SF autora trilogie *Poslední policajt*.

Během večera Jardovi zavolal kolega velvyslanec v Etiopii kvůli svému překladu článku Jardy Veise o Čapkovi a Asimovi (který jsme otiskli v IK 2-3/2020) do amharštiny. Ukázalo se, že po všech revolucích a válkách za dobu od vlády posledního habešského císaře Haile Selassie I. většina populace zapomenula správný pravopis, či přesněji přežilo jen málo těch, kteří ho ještě znali. Takže tam po letech vyjde text napsaný spisovně. Třeba to bude začátkem tamního národního obrození. ☺

● **3. října** přijel do Prahy kvůli závodům ve voltíži Pavel Mikuláščík, Petra ve své kategorii skončila na druhém stříbrném místě, a my jsme toho využili k uspořádání improvizované porady Rady ČS fandomu v Braníku na témata Parcon 2020, Parcon 2021, Mlok a Ludvík, CKČ a různé. Bohužel Dáreček se upsal volební komisi, takže jen ve čtyřech.

Já poreferoval o plodné spolupráci s ABB, Pavel o možnostech konání Fénixconu za předpokládaných omezení, Jiřina o CKČ, tu přebírá Pavel, Jiřina už nemá tolik síly, co měla zamlaďa, ale hlavně se musí starat o nemocné a postarší členy rodiny. Možná ani letos nevydá Kočas.

Večer nám poslala Dáša Heřtová článek od Britské konzervy o harfenistce a textářce Joanně Newsomové, je na čase kouknout, zda už není dost materiálu na další číslo. Obaly dvou jejich CD na stránce dole.

● **4. října** jsme stihli oslavit tchánovy narozeniny a je třeba se připravit na dobu samoty.

● **5. října** máme sice liché pondělí, ale protože jsem byl v Časlavské v pátek, tak se povaluju (vlastně otročím) doma.

● **8. října** s Jardou Olšou zase pracujeme na několika knihách a výstavách, jsem zvědav, kdy se do USA dostane, on asi také.

● **9. října** dorazila Vědecká rubrika od vždy vzorného Franty

Houdka, hned texty přeepsilám Kristýně, aby v tomhle čísle byla Vědomorna zase ilustrovaná.

● **10. 10. 2020** Dnes je ideálně zapamatovatelné datum na demisi nebo defenestraci. Myslete nejen na staříky na ventilátorech... I budoucí studenti si zaslouží podporu! **Satai**

Dnes jsem měl být v Pardubicích na setkání spolužáků po padesáti či kolika letech. Prozíravá Majka Čapounová to ale už odvolala někdy před měsícem.

Napsala Kiyomi, měla nějaké zdravotní problémy (nekovidové), ale už rozmyšlejí nad vydáním Robot100.

Dnes je druhé kolo senátních voleb, skorosnacha se ptala, koho volit, z té bídne nabídky Prahy 5 jsem jí doporučil Žantovského, nevím, zda má nějaké řešení problémů současnosti, člověk musí být vděčný i za to, že o nich alespoň ví nebo je přinejmenším nepopírá.

● **11. října** posílám Kiyomi stručnou charakteristiku povídek z Robot100.

● **12. října** skoro hodinu konferuju s Jardou Veisem, jeho (a Dědečkova) konference o RUR a Čapkovi se také v lednu nemusí konat, probíráme možné plány B. Ten neoptimističtější je, že ke stoprvnému výročí už by mohlo být vše celkem v pořádku. Poplkali jsme i o politice, já označil Piráty za překabátěné Zelené (těm se říkalo melouní, na povrchu zelení, uvnitř rudí), Jarda pravil, že tyhle nové strany mladých jsou vlastně marxistická levice, jen to ještě nevědí.

Večer Pavel Mikuláščík rozjždí elektronické hlasování SF klubů na Ceny Ludvík, Mlok. Jestli do vašeho SF klubu nedorazil mail nebo ho máte ve spamu, koukněte na https://fandom.cz/index.php?option=com_rsform&view=rform&formId=6

● **13. října** se dovidám, že mému autorovi Miloši Uličnému zemřel čtyřiačtyřicetiletý syn Daniel.

● **14. října** Palm knihy oznamují, že budou prodávat i papírové knihy. No nevím, doposud Palmknihy oproti Kosmasu prodávaly (v mém sortimentu) desetkrát víc než Kosmas, na jehož strategii nyní najždějí...

Vilma ve Výzkumném ústavu včelařském obětavě nakoupila několik desítek litrů medoviny a zítra nám měla cestou na letiště hodit přes plot kanystr. Bohužel v Řecku stávkují letečtí dispečeři, takže se akce odkládá, našťěstí je co pít.

Jsou ale i dobré zprávy, Kristýna poslala parádní ilustrace do Vědomorny.

● **15. října** Pevnost potřebuje logo CKČ, Pavel Mikuláščík tam poslal vyhlášení dalšího ročníku. Do XB-1 jsem to posílal před týdnem, Vlado ještě ani nepotvrdil, že mu to přišlo.

Kolik že byl dnes nárůst pozitivně tesovaných? On ten Flegl byl vlastně optimista.

● **16. října** v Lidových novinách vyšel velký článek Jardy Olši, jr. o české stopě v Hollywoodu. Většinou tedy nešlo o herce, ale o speciální efekty a kulisy, věděli jste, že ikonickou scénou se sochou Svobody na konci Planety opic navrhl Čech a velkolepé kulisy Kleopatry také? **Zdeněk Rampas**

Odposlechnuto

Kotlebovi soudci měli z pekla štěstí, kdyby mu napařili o tři měsíce méně, šel by sedět na 1488 dní...

Skříň #13 (Kim Onsu)

Knihu *Skříň #13* jsem dostal darem od p. presidenta Rampase, který ji právě vydal.

Skříň #13 od p. Kim Onsu je prvním korejským literárním dílem, které jsem četl. Prý umění se daří tam, kde se daří byznysu. V tom případě mají jihokorejské knihy celosvětově výtečnou perspektivu a čeká mě do budoucna více jihokorejského čtení.

Existují nejspíš argumenty, proč by šlo knihu zařadit do fantastiky: ústřední roli v zápletkce hraje vědec, který potají shromáždí uje informace o lidech, kteří jsou nositelé nových vlastností. Hypotézou knihy je, že nadchází konec druhu homo sapiens sapiens a stále častěji se objevují jedinci s odchylkami, které jim dávají zvláštní schopnosti.

Popsané případy se různí svým vyzněním. Některé odchylky by se daly označit jako výsledek tradičního snového fantazírování, často je představa takových bytostí odporná.

Některé odchylky však vypadají ze všeho nejvíc jako metafory popisující smutek typického pracovníka ve vyspělé kapitalistické ekonomice: například *skippeři* jsou lidé, kteří přeskakují různé dlouhé úseky času. Nenadále zmizí a zase se objeví; když se podívají zpět, tak netuší, co vlastně v mezidobí dělali.

Skipperům se občas roztocí časoprostor a oni se znovu vynoří na naprosto absurdním místě. Lodní inženýr pan Ku Tongdžin zmizel z metra v soulské čtvrti Joksam a o tři roky později se s překvapením probral na malém ostrově v jižním Pacifiku.

„Už předtím se mi docela často stávalo, že se mi ničeho nic někam ztratilo deset, třicet minut. Tenkrát to bylo poprvé, kdy mi najednou zmizely tři roky. Přišel jsem k sobě na nějakém ostrově. Děti tam zrovna chytaly raky a krásky s kakao-vou pleť a s odhaleným poprsím se smály. Sluneční paprsky

Odposlechnuto v Africe (masajský vtíp)

Jednomu masajskému bojovníkovi vrtalo hlavou pradávne tabu, že lidé nesmí zabíjet mouchy. Zašel proto za náčelníkem a říká mu: „Náčelníku, žijeme obklopeni dobyt看kem, a tak se kolem nás vyskytují ve dne v noci tisíce much, které nás neustále obtěžují. Dovol mi, prosím, zabít, alespoň jednu.“

Náčelník zapřemýšlel: „Dobře, zabij si jednu mouchu. Máš pravdu, much je kolem nás spousta a pro jednu neubude.“

Masajský bojovník poděkoval náčelníkovi za svolení, ale nezabil mouchu hned, čekal na vhodnou příležitost. Jednou se sešla rada starších, která rokovala u ohně. Vtom přiletěla moucha a usedla doprostřed náčelníkova čela. Masajský bojovník okamžitě přiskočil, máchl sekerou a mouchu zabil... A při té příležitosti i náčelníka. Stařešinové ještě během rokování zvolili masajského bojovníka novým náčelníkem. A proč? Protože ostatním ukázal, že tabu se nesmí porušovat.

Zuzana Beranová

byly silné, moře průzračné, úplný ráj. Byl jsem docela mimo a jenom zíral. Myslel jsem, že se mi to zdá. Minutu předtím jsem jel z práce v metru, kde jsem byl jako sardinka, a najednou jsem na korálovém ostrově v jižním Pacifiku, no dává to smysl?“

Přínejmenším stejný význam jako fantastika má v knize však jiný žánr, a to sociální román. Ta smutnější stránka osudů řadových aktérů moderního kapitalismu v jihokorejském podání je silným motivem příběhu. Zaujalo mě, jak silný negativní zásah do života a psychiky jižních Korejců představovala východoasijská finanční krize v období po r. 1996.

Je však možné, že jsem k tomuto tématu jen citlivější kvůli očekávaným chmurným hospodářským dopadům aktuálních protiinfekčních opatření. Uvědomil jsem si, že můj pracovní život se doposud pohodlně nesl na vlně dlouhotrvající konjunktury, téměř bez

zádrhelů.

Kniha je podnětná, líbila se mi hezky a mohu ji doporučit. Podle mého mínění se povedl i překlad, který vznikl zajímavě: je kolektivním dílem celkem 28 studentů a pedagogů koreanistiky na FF UK v akademickém roce 2019/2020, který koordinovala pí Miriam Löwensteinová. Až když jsem četl překladatelskou poznámku na konci knihy, došlo mi, že fantaskní motivy a asijské reálie musely představovat docela překladatelský oříšek – mohu však dosvědčit, že české provedení je kvalitní a při čtení jsem si vůbec neuvědomoval, že čtu překlad.

První věta knihy: *Tahle skříň má číslo třináct.*

Poslední věta: *Jako skříň.*

Goodreads: 77 % (ze 6 hodnocení)

Databáze knih: 90 % (ze 2 hodnocení)

Jára Mikovec

Jaký je rozdíl mezi turistou a rasistou?

Čtrnáct dní...

Život je jako šachy – všichni nemůžu být bílí.

NYX

Letošní Nobelova cena za fyziku byla udělena za práci v oblasti afroamerických děh.

Poslední týden si myju ruce tak důkladně, že se mi na nich objevila razítka z diskoték roku 1990.

CHOZZE89

Aby mohlo vše zůstat při starém, musí se všechno změnit.

eurokomisař Frans Timmermans

Změnilo by se něco, kdyby se v Bruselu zamysleli?

Váš oxymóron mě pobavil...

interview na ČRo Plus, bohužel jsem zapomenul s kým

N. K. Jemisinová: Páté roční období

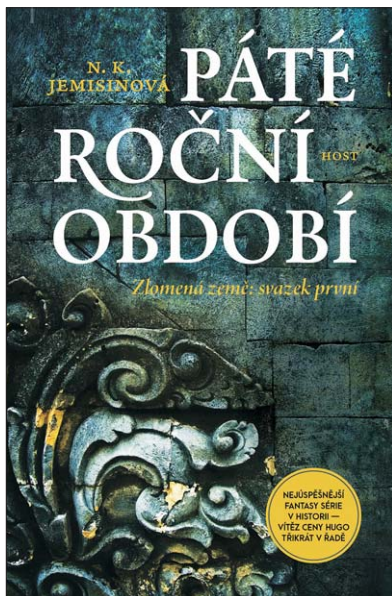
Snad jedinou Shakespearovou hrou, kterou jsem při prvním zhlédnutí nedokázal pojmut (a kterou mám dodnes potíže s potěšením sledovat), je *Bouře*. Je to jediná Shakespearova hra s původním námětem, ale také jediná, která vlastně nemá autonomní děj. Postavy a jejich vztahy jsou totiž metafory, které má děj pouze předestírat. Tehdejší publikum bylo, zdá se, zvyklé rutinně vnímat postavy nejen v jejich konkrétní podobě, případně jako určité zavedené lidské typy, nýbrž i jako zosobnění rozličných abstraktních principů, a to i vícenásobné. Shakespeare proto dokáže současně zobrazovat a zkoumat střet dramatický, etický, filosofický a metafyzický ve více rovinách, aniž by šly redukovat jedna na druhou nebo alespoň všechny vedly ke stejným závěrům. Konvenční alžbětinská metafora, která zobrazuje svět jako divadlo, je mnohem obsažnější, než si dnes bez předběžného poučení dokážeme představit. Shakespeare nad to ještě učinil drama vlastním námětem dramatu, reflektuje jeho metody, povahu i hodnotu. Je to mimochodem jeden z příkladů, jak zachází ještě o krok dále, než se zdá potřebné: svět, který divadelní hra vytváří, je natolik obsažný, že by bylo škoda omezit ho tím, že bude využit jen k nějakému definovanému záměru. Toto neustálé překračování rozumných očekávání je jednou ze součástí literární magie, kterou nás Shakespeare dodnes okouzluje.

Nemyslím, že bych si někdy dokázal alžbětinské drama zažít natolik, aby mi *Bouře* byla bezprostředně srozumitelná a abych ji dokázal ocenit jinak než jen intelektuálně. Ale moje neúspěšné potýkání se s něčím příliš obtížným nebylo bez užitku: začal jsem si všímat, kdy autoři v oblastech, které mi přirozeně srozumitelné jsou, použijí podobné postupy. Kdy v rámci daného světa přestanou proměnami jen rozvíjet děj a kdy začnou manipulovat s metaforickou a metafyzickou povahou světa samotného. Myslím, že podobným způsobem by bylo možné vysvětlit zvláštní rozpor, který může vyvolávat úvodní díl trilogie *Zlomená Země* N. K. Jemisinové. Na první pohled je dryáčnický, psaný natolik laciným až odpudivým stylem, že jsem po prvních několika stranách vážně uvažoval, že se čtením přestanu. (Obvykle si na literární ceny moc nepotrpím, ale kdyby román býval nevyhrál cenu Hugo, nejspíš bych se přes úvodní stránku opravdu nepřeněsl.) V naprostém kontrastu s tím jsem byl na jeho konci přesvědčen, že jsem se stal svědkem ve sci-fi čehosi mimořádného. Předtím, než bude možné ukázat, k čemu v románu vlastně došlo, je potřeba si ho přiblížit z běžnějšího hlediska, tedy prostřednictvím prostředí postav a zápletky.

Nacházíme se ve světě, kde funguje *orogenie*, neboli

schopnost ovlivňovat myslí geologické jevy. To na první pohled působí až kombinatoricky, jako by autorka jen hledala, jakou podivnost ve fantastické literatuře ještě nikdo nepoužil. Její svět je však geologicky neobvyčejně aktivní, pravidelně jej sužují různé katastrofy a není překvapivé, že lidé hledají, jaký můžou mít smysl. Zde jej ztělesňuje představa Otce Země, který se na lidstvo z neznámého důvodu rozhněval (není přítom tak docela jasně, nakolik jde jen o mýtus). Každopádně ve chvíli, kdy začneme přičiny jevů antropomorfizovat, působí existence lidí, kteří se zemí dokáží manipulovat, mnohem méně vykonstruovaně, protože na podobná předvědecká vysvětlení přírodních jevů jsme zvyklí i z našeho světa a v rámci příběhů bereme podobné personifikace (a s nimi spojené zvláštní schopnosti) jakoby skutečné dodnes. Tomu, že schopnost orogenie působí realisticky, velmi pomáhá, že okolní svět, ironicky pojmenovaný Tišina, je sám o sobě překvapivě věrohodný. Bráno věcně, není samozřejmě příliš pravděpodobné, že by se v tak odlišném prostředí rozvinuly sociální formy prakticky stejné jako v našem světě. Ovšem k tomu, abychom dokázali cizí prostředí brát jako dramaticky věrohodné, stačí méně. Autorčiným klíčovým prostředkem je „kamenné učení“, jakýsi tradovaný soubor zásad, které mají zajistit přežití lidského společenství v dobách krize. Tím jednak vymezila obor skutečností, které chce ve svém světě brát jako jiné, ale hlavně umožnila zavést do svého světa víceznačnost, bez které se věrohodnosti špatně dosahuje. Pro některá společenství může být například v době geologického klidu výhodné se od kamenného učení odchýlit, ale riskují tím pravděpodobně větší problémy někdy v budoucnu. Neurčitost principu „něco za něco“ je pro naši zkušenost dost typická, ale do fantastických knih se poměrně špatně přenáší. Zde se přitom napětí mezi dogmaticky podávanou minulou zkušeností a nejistotou, nakolik je podobná zkušenost stále platná, projevuje i řadou dalších způsobů. I při jinak poměrně zkratkovitěm popisu je to jeden z důvodů, proč se autorce podaří ustanovit její svět rychle a úspěšně, dokonce i když má sám o sobě dosti drastickou povahu.

Svět *Zlomené Země* poznáváme střídavě očima tří různých hrdinek, které jsou nadané orogenií. Malá dívka, která je kvůli svým neobvyklým schopnostem okolím utlačovaná, se dostává do školy, kde by měla svoje schopnosti rozvinout. Mladá žena pověřená úkolem vyčistit přístav od korálů, které ho blokují. Starší žena prožívající osobní tragedii na pozadí počínající geologické katastrofy. Tři velmi odlišná místa a tři velmi odlišné pohledy. Všechny spojuje jen to, že i když se z počátku odvíjejí jako jednoduché, téměř archetypální příběhy, v jejich pozadí jasně tu-

šíme, že věci zdaleka nejsou takové, jaké se zdají být, že Tišina skrývá vydatnou porci temných tajemství. Velmi rychle se proto začínou objevovat různá morální dilemata: pochybnosti o motivaci ostatních, spravedlnosti společnosti i povaze skutečnosti. Dramatické principy jsou postupně natažené až na samu hranu únosnosti; podobně jako je porušená země, láme autorka i charakter postavy. Jeden z vedlejších aktérů, který nejspíše reprezentuje to, čím jsou nám tradiční literární hrdinové blízcí, spáchá z nejasných a pochybných důvodů strašlivé věci. Zdaleka také neplatí, že by postavy, které jsou schopny kritického myšlení a které mají nejlepší představu o povaze světa okolo sebe, takže jsou nám svojí osvíceností nejbližší, měly nejlepší šance na přežití. Nejde však o to, že by se autorka snažila demaskovat „patriarchální“ postoj jako falešný. Feministicky založená hrdinka, s jejímiž názory a postoji bychom dnes patrně měli sympatizovat nejvíc, přivede k naprosté zkáze sebe i všechny okolo sebe. Náročná povaha jejího světa nejen usvědčuje z nefunkčnosti každou ideologii, ale krutě zveličuje i prostá osobní lidská selhání. Jakkoliv se to v dnešní zpolitizované době zdá překvapivé, je všechno, co se v knize odehrává, posuzováno sice velmi krutým, ale také velmi realistickým měřítkem, totiž zda to vede k přežití nebo ke smrti, aniž by autorka někomu na základě sympatií nadřezovala.

Vtěsnat do jediné knihy tři plnohodnotné lidské osudy je velmi obtížné. Jednotlivé situace umí autorka vystavět pečlivě a beze spěchu, takže působí velmi přesvědčivě, ale mezi nimi jsou náhlé přeryvy. Snad se v těch dobách neděje nic zajímavého, ale jednotlivé hrdinky v nich procházejí zřetelnými psychologickými proměnami, takže se nedá říci, že by nebyly zajímavé, ale my je nevidíme. Je otázka, jakým způsobem chce autorka z podobného pásma prožitků učinit ucelený román. Kniha je napínavá a čtivá i sama o sobě, ale nejzajímavější mi přišla z neobvyklého vnějšího pohledu: téměř od začátku se nabízí přirozené řešení, které je ale vzhledem k reáliím knihy zcela nepravděpodobné, takže jsem jako čtenář váhal, zda se její autorka přeci jen pokusí naplnit nebo zda jen mlží a má v záloze úplně jinou pointu. Nicméně zákonitosti příběhů jsou natolik silné, že je obtížné jak vybočit z tradičně rozehrané situace, tak předstírat, že ve skutečnosti o tradičně rozehranou situaci nejde – v každém případě i zde napíná N. K. Jemisinová možnosti svého textu až do krajnosti. A i když se jí nakonec podaří celkovou strukturu románu skloubit poměrně logicky, choreografie drobných postav na obrovském kontinentu působí místy až nepatříčně předurčeně. Přestože v oblasti prostředí, postav i zápletky kniha navzdory pochybnostem uspěla, zůstávají jisté rozpaky. Nadějně rozvinuté situace autorka nervózně opouští, aniž by je plně vytěžila. Používá banální způsoby pro vyvolání emocí, jako když dopředu oznámí, co dopadne špatně, a pak se přesto snaží získat naše zaujetí. Její věty jsou zvláštním způsobem holé, vyvolávají dojem lapidárních tvrzení, ale přitom neustále jakoby těkají. Původní pocit literární neumělosti přestane v konfrontaci s celkovou kvalitou knihy jako vysvětlení stačit. U mě ho nahradil dojem neupřímnosti, podle naší obvyklé zkušenosti se podobné věci dějí v případech, kdy se autor snaží vyvolat větší prožitek, než jaký je schopen předvést.

Uvažujeme na chvíli o hrdinovi z *noir* detektivky drsné školy. Aby mohl prožívat svoje bezútesné příhody, potřebuje mít velmi specifické psychologické založení, které mu umožní se v okolním světě s velkou pečlivostí vyhýbat všem mnohočetným nástrahám, které by ho snadno mohly odvést od patřičně trpkého konce, ke kterému směřuje. Vytvořit podobně založený příběh je z literárního hlediska pozoruhodný výkon, který ale nesnese příliš časté opakování. Proto časem začali někteří autoři sahat k více či méně fiktivním „temným městům“, kde vnější prostředí přebírá funkce, které v realističtějším – tedy v historicky věrnějším – podání musí zabezpečovat hrdinova specifická povaha. *Páté roční období* zachází v tomto vývoji ještě o podstatný kus dál. Autorka si chce dopřát pocitu naštvání. Opravdu velkého a intenzivního naštvání. A aby byla něčeho podobného schopna věrohodně dosáhnout, vytvoří svět, který podobnou emoci strukturálně umožňuje. Vskutku, svět Tišiny je stvořen hlavně proto, aby umožnil vyjádřit naštvání tak silné, že v našem světě, zachováme-li si alespoň trochu soudnosti, nejde ospravedlnit. Naštvaní, které snad začalo ze srozumitelných příčin, ale které přerostlo do podoby, kdy dává smysl už je samo ze sebe. A hle, zde je svět, v kterém je emoci přiměřenou.

Proto se mýlí naše obvyklá zkušenost. Jistě, N. K. Jemisinová si patrně mohla odpustit některé pochybné postupy a nevkusné literární prostředky, ale jádro jejího příběhu z hlediska prožitku věrohodné je. Její svět má podobnou povahu jako ostrov Shakespearovy *Bouře*, když umožňuje, aby se bezprostředně děly věci, které jinak není možné ani věrohodně vyjádřit. Pocit bezvyčehodnosti nad sociální nespravedlností světa a stavem životního prostředí, který dnes ovládl významnou část západní společnosti, je podle jakýchkoliv alespoň trochu soudných měřítek naprosto falešný. Přesto tento pocit existuje, řada lidí ho prožívá, ale protože je vyvolaný uměle a fakticky nemá žádný vztah ke skutečnosti, není možné ho projevit, aniž by tím okamžitě nevznikla nová nespravedlnost. Buď je destruktivní, nebo nezpracovatelný. To je past, do které se dnes naše společensky sdílené emoce chytily. Překvapuje mě, jak banálně na takto silný psychologický podnět zatím umění reaguje. *Páté roční období* je prozatím neobvyklé tím, že zachycuje zoufalství – a jím vyvolaný vztek – specificky uměleckým způsobem. Transformuje ho do fiktivní podoby, čímž umožňuje, aby konečně získalo věrohodnost. A co je ještě důležitější, odděluje ho tak od jeho nesnášenlivého aktivistického původu, čímž se z něj stává dramatická skutečnost, s kterou je možné volně pracovat bez politického dohledu dnešních samozvaných ideologů. Svět Tišiny je krutý, mnohem bezútesnější, než by nám bylo příjemné, ale vzhledem k našemu světu je nutné považovat ho za něco hodnotného, protože sice neruší zlo, ale snímá z nás vinu za zločiny, které se většinou ani nestaly, natož abychom se jich osobně dopustili.

K čemu chce autorka podobným způsobem zosobněný prožitek neovládnutelného rozhořčení použít, zatím není příliš zřejmé. Celou knihu se všemi peripetiemi a lidskými tragédiemi vlastně potřebovala jen k tomu, aby si dokázala připravit jeviště pro podobné zásadní experiment. Existují však určité názna-

ky, že neplánuje jen žalozpěv nad beznadějným světem, tedy že nezůstane jen u reflexe, ale v obrazné podobě nabídne i řešení. Nasvědčuje tomu způsob, jakým pracuje se žánry. Větší na knihy kolísá mezi hororem a fantasy. To jsou oba žánry, které jsou řízeny účelem, i když ve velmi odlišném smyslu. Horor redukuje náš prožitek na jediný základní cíl, totiž přežít tvář

v tvář krajnímu ohrožení. Fantasy naproti tomu vede hrdinu útrapami proto, aby nakonec našel smysl. Prožitek z *Pátého ročního období* je založen na poměrně bezohledném střídání obou žánrů: části vyprávěné jako fantasy v nás vyvolávají naději, že vše nakonec dospěje ke smysluplnému závěru, kdežto hororový boj o přežití v post-katastrofickém světě nám dává najevo, že naše naděje jsou falešné. Ke konci knihy však nečekaně začnou prosvítat sci-fi prvky. A sci-fi je žánr velmi odlišný, nepovstává na základě nějaké antropologické danosti, je čistě „kulturní“ a tudíž do značné míry vlastně libovolný. Změna žánru proto může představovat východisko z jinak dost beznadějného stavu, ke kterému příběh vedený přirozenými pohnutkami v krutém světě dospěl. Uvážíme-li, jak utilitárně doposud autorka zacházela s osudy svých postav, přijde mi pravděpodobně, že jí v dalších dílech nepůjde jen o završení zápletky, ale o nějakou podstatnou změnu, která se projeví i jako vnitřní transformace jejího světa. Naznačuje to i pečlivost, s jakou ukazuje a zatajuje informace, abychom tušili, že se cosi chystá, ale nedokázali příliš spolehlivě odhadnout, jakou podobu na sebe změna vezme.

Metoda N. K. Jemisinové se od té použité v *Bouři* v podstatných rysech liší. Shakespearův snový svět má metaforickou podobu a předkládá letmo načrtnuté obrazy, které oživuje kouzlo divadla. *Páté roční období* ukazuje svět fantastický, ale realisticky chápaný a nabízí pečlivě vypracované beletristické fragmenty, jejichž přesné propojení si domýšlíme. Na jedné straně transformace vizí, na druhé proměna žánrů. Tam, kde první metoda spoléhá na víceznačnost a vrstevnatost naší fantazie, pohrává si druhá se zakořeněnými stereotypy a proměnami z nich vyplývajících prožitků. Oba přístupy jsou však shodné v tom, že vycházejí z prvků, které jsou samy o sobě vlastně nevěrohodné. Ale díky naší – divácké či čtenářské – zkušenosti jsme schopni nahlédnout, jak vnitřní, strukturální integrita celku vnější nevěrohodnost překonává. Je to pozoruhodný zážitek. Lze takto zachytit něco z „ducha doby“ způsobem, který není jen popisný (a proto trivializující). Připomíná to poezii, pro kterou je podobné využití asociace typické, ale prožitek z básně bývá intimní, špatně přenosný, lze na něj spíše jen odkazovat, než o něm přímo mluvit. Divadelní hra nebo román staví prožitek na strukturách, které jsou mnohem přístupnější analýze, takže lépe umožňují zážitek přetvářet ve

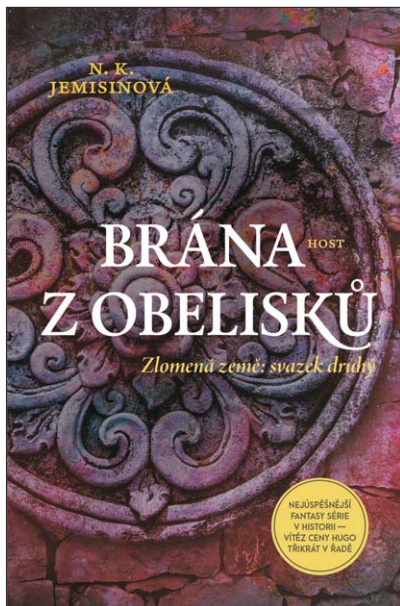
zkušenost, kterou můžeme porovnávat s ostatními diváky a čtenáři.

Shakespeare zkoumá v *Bouři*, a to na překvapivě abstraktní a náročné úrovni, poetiku, kterou dlouhou dobu používal. Některé hodnoty se na divadelní scéně v laboratoři dramatu vyvolávané jeho hrami opakovaně osvědčovaly, a tak se ptá, jakou má podobně zjištění vlastně cenu, jak můžou „lži“ fikce vlastně vypovídat o „pravdě“ světa. Z podobného zkoumání se dozvídáme ledacos o alžbětinském vnímání umění, člověka i světa. N. K. Jemisinová řeší jiný problém, o pravdivosti poetiky, kterou se vyjadřuje, stejně jako my vážnější pochybnosti nemá, do značné míry i díky Shakespeareovi. Ale píše ve světě, který už všichni vlastně považujeme za ztracený, jedni kvůli tomu, jak jsme se chovali v minulosti, druzí kvůli tomu, jak se to nyní snažíme napravit. Tato beznaděj se odráží v tom, jak všechny strategie jejich postav postupně selhávají. Utlačovaní, zodpovědní i dekadentní končí tragicky a nezávisle na jejich charakteru nebo schopnostech je od konečné katastrofy dělí jen krátký odklad. Jakou cenu může mít ve světě, kde neexistuje nic jako náboženství, libovolná hodnota, když ani pud sebezáchovy a schopnost přežít, to nejpřízemnější měřítko správnosti, nejsou nakonec k ničemu? A jak máme na podobnou, nekonečně nespravedlivou situaci vlastně emocionálně reagovat? Jsem velice zvědavý, jakým způsobem plánuje autorka v dalších dílech ve svém dramatickém experimentu pokračovat. Osobně mi přijde zajímavá představa, že pro svůj svět připravuje metafyzickou proměnu, čímž by se vrátila k fantasy. Stejně dobře si však lze představit, že by psala celkem čistokrevnou sci-fi, kdyby chtěla ukázat, že určitá míra problémů už není přirozeně řešitelná a vyžaduje přechod k neznámé technologii. Ale existují i náznaky, že svět Tišiny by mohl být vzdálenější podobou našeho světa, který jsme zničili, což by posílilo rozměr kritický a alegorický. Informací, z kterých by šlo usuzovat na další vývoj, máme jen velmi málo, ale líbí se mi, že bych vlastně žádnou z možností nepovažoval za méně uspokojivou, než jsou ostatní. To mi před začátkem druhého dílu trilogie přijde jako výborné východisko, takže jsem zvědavý, co se nakonec skrze příběh dozvíme o nás, naší době a našem světě. **Jiří Grunt**

Odposlechnuto

Vybírat si ženskou jenom podle toho, jak hezky vypadá, je pěkně povrchní. Musíte zvážit i jiné aspekty. Třeba: je prachatá? **CRS**

Když se na vás řítí rozzlobená žena s nožem v ruce, hodte jí do cesty bochník chleba. Věrna mateřskému instinktu vám připraví svačinu. **Hnilob**

Divers - sci-fi album, které nikdy nekončí

Album „Divers“ kalifornské harfistky a textařky Joanny Newsomové patří mezi nejlepší nahrávky posledního desetiletí a představuje velmi zajímavý příklad zkoumání vztahů mezi populární hudbou a science fiction. Mezi náměty textů, jejichž struktuře věnuje Newsomová velkou pozornost, byste našli sci-fi témata jako jsou paralelní vesmíry, čtvrtou světovou válku nebo Einsteinovu teorii obecné relativity. Jednoznačně tak potvrzují, že hudba může sloužit jako zajímavý a platný prostředek pro vyprávění sci-fi příběhů.

Můžeme předpokládat, že když lidé přemýšlejí o sci-fi, spíše je nejdřív napadnou komiksy, filmy, televizní seriály, videohry nebo knihy, ale ne hudba. Nicméně pravdou zůstává, že historie sci-fi hudby je dlouhá a bohatá.

Nejmarkantnějším projevem jsou bezesporu filmové soundtracky. Pravděpodobně nikdo nepochybuje, že orchestrální provedení motivů ze série Hvězdných válek a filmu 2001: Vesmírná odysea umocnilo, či možná i vyvolalo, stálou oblibu těchto snímků. Ve svém „Imperiálnímu pochodu / Imperial March“ dokázal John Williams skvěle vystihnout hrůzu, a touhu zase v „Binárním západu slunce / Binary Sunset“. Majestát a velkolepost vesmíru je ve filmu 2001: Vesmírná odysea vykreslena pomocí použití klasické hudby v podání skladby

„Tak pravil Zarathustra“ Richarda Strausse (inspirováno dílem Friedricha Nietzscheho) či „Na krásném modrém Dunaji“ Johanna Strausse mladšího. V obou těchto příkladech autoři zvolili orchestrální provedení a nepoužili syntezátory či elektronickou hudbu, které se nabízel a dominovaly sci-fi filmům té doby. To jen potvrzuje fakt, že někdy nemusí vynikající sci-fi hudba znít jako sci-fi hudba, protože to prostě je sci-fi hudba.

Přesuňme se od Vesmírné Odysey ke „Space Oddity“, sci-fi hitu, nazpívaného Davidem Bowiem, který pravděpodobně představuje archetyp všech sci-fi písní. „Space Oddity“ vyšla ve dnech předcházejících přistání na Měsíci a ihned se stala nesmírně populární, protože právě tehdy kulminoval zájem veřejnosti o vesmír. Ta píseň se odlišuje od všeho ostatního, co Bowie složil, ale i tak ho katapultovala mezi superhvězdy. „Space Oddity“ je nezapomenutelná a magická, především díky Bowieho lyrice: nejdříve slyšíme, jak major Tom popisuje modrou planetu, abychom se vzápětí vrátili nohama na zem, když jsme svědky toho, jak se ho novináři ptají, jaké nosí košile. „Space Oddity“ pomohla etablovat žánr sci-fi písní; a od té doby se objevilo mnoho dalších. Led Zeppelin v textech odkazují na Tolkienova Pána prstenů až po dystopická konceptuální alba, jako je „The Wall“ od Pink Floyd nebo několik nahrávek skupiny Dream Theater.

To vše nás přivádí zpět k Joanně Newsomové a jejímu albu „Divers“, což je sci-fi album par excellence. Bylo vydáno v roce 2015, je to její již čtvrté studiové album. „Divers“ je složité a náročné album, které jednoduše nelze poslouchat jako hudbu znějící kdesi v pozadí. Musíte ho poslouchat opakovaně a dokonce i skalní fanoušci, jako jsem já, si s ním vystačí celé roky a stále mají o čem přemýšlet (věřte mi, ještě stále přemýšlím!). Někomu může hlas Newsomové připadat až nepřijemný, stejně jako její kryptické texty a skutečnost, že si vybrala jako doprovodný nástroj harfu. Ale zkuste to vydržet, protože odměna skutečně stojí za to.

Sama Newsomová uvádí, že když napsala album „Divers“,

„stvořila hudbu, která snad nejlépe vystihuje pojem konceptuální hudby,“ protože písně pojednávají o konceptech jako čas, láska, minulost a budoucnost. Snad všechna alba, která Newsomová napsala, se alespoň volně inspiřují časem a jeho tokem. Její druhé album, a podle mého názoru její mistrovské dílo, Ys (pojmenované po mýtickém bretaňském potopeném městě) je středověké – od obalu alba až po jazyk některých jejích písní. Následující album „Have One On Me“ z roku 2010 posluchače přivádí na jiné historické místo a do jiného období –

vracíme se do Evropy v hlučných 20. letech 20. století. Hudba se na něm jakoby rozvolnila, je mnohem uvolněnější než na Ys, přestože si dokázala uchovat emocionální ráz a hloubku. Namísto formálního renesančního portrétu nás na obálce „Have One On Me“ zdraví sama zpěvačka, hovicí si na divanu, obklopená vycpaninami, v rádobý pařížském bytě. To nás přivádí k albu „Divers“, které se odvrací od minulosti a obrací se do budoucnosti. Obálka, kterou navrhl Kim Keever, dokonale souzní s celým albem. Keeverova fotografie zachycuje snovou louku plnou zeleného a zlatavého světla. Vypadá moderně a zároveň i historicky, láká, ale působí i záhadně. Hodí se také k tématu celého alba; prchavá povaha života v nekonečném vesmíru, které dokonale odráží Keeverův způsob tvorby jeho děl. V tomto případě vyplňuje autor nádrže s vodou různými barvami, což znamená, že má jen pár sekund na zachycení obrazu, než se vše změní na kalnou a nechutnou hněď.

Texty alba „Divers“ také naplňují sci-fi ambice. Píseň jako „Sapokanikan“ sleduje běh historie a sleduje město New York – od jeho zrodu na místě indiánské rybářské vesnice se stejným jménem až po přerod v globální metropoli, jakou je New York dnes. Textem se prolíná nepřehledné množství odkazů: od tajemného Van Goghova obrazu ukrytého „pod stéblem trávy“ až po „mladičkého starostu“ New Yorku Johna Purroye Mitchella, kte-

rý se zabil během leteckého výcviku před nasazením na západní frontě. Ale poté se posluchač rychle přenesení hluboko do budoucnosti – „On the eve of the last of the Great Wars / After three we had narrowly won / V předvečer poslední Velké války / Po těch třech, v nichž jsme těsně zvítězili“, v písni „Waltz of the 101st Lightborne / Valčík 101. světelné. Jde pravděpodobně o nejucelenější narativní skladbu celého alba, v níž sledujeme vojáky bojující ve futuristické čtvrté světové válce v čase a prostoru. Newsomová popisuje vojáky 101. světelné – odkazující na slavnou výsadkovou divizi americké armády (101st Airborne.) – nasazené v transdimenzionální „war between us and our ghosts / válce mezi námi a našimi duchy“. Sci-fi koncept se zde neobjevuje jen proto, aby se zvýšilo napětí a vytvořila se narativní kulisa, ale vědomě zkoumá hlavní témata celého alba. Newsomová si pohrává s myšlenkou teorie relativity a cestování v čase: „And we came to see that Time is taller / Than Space is wide / A dospěli jsme k bodu, kdy je čas vyšší / než je šířka prostoru.“ Autorka je používá ke zkoumání jejich potenciálních dopadů, jak v osobním, tak v univerzálním měřítku. Pokud budeme rychlejší než rychlost světla nebo cestování v čase, budeme moci kolonizovat celé galaxie, stejně jako „We bade goodbye / To the great divide: / Found unlimited simulacra to colonize / Dali jsme sbohem / Velkému rozdělení: / A našli jsme neomezené světopodobnosti k osídlení.“ Zde lidstvo překonává „Velké rozdělení“ mezi životem a smrtí a obrací se ke hvězdám. Newsomová si v textu pomáhá neologismem „simulacra“, kombinujícím slova „acra“ a „simulacra“. Simulacrum je termín, s ním přišel francouzský filozof Baudrillard, a používá ho ve smyslu napodobování něčeho. Proto se snaha lidstva objevovat nové světy zde přetavila v rozměrování neskutečných pozemků na vzdálených planetách.

Newsomová se také velmi osobním způsobem vyjadřuje v titulní písni alba o povaze naší konečné existence a klade si otázku, na kterou hledají odpověď mnozí z nás: „Why is the pain of birth / Lighter borne than the pain of death / Proč neseme bolest zrození / lehčeji než bolest smrti,“ – povšimněte si slovní hříčky, která odkazuje na dřívější skladbu „Waltz of the 101st Lightborne / Valčík 101“. V závěrečné skladbě alba (∞) „Time, As A Symptom“ používá Newsomová prvky cestování v čase jako prostředku ke zkoumání samotné podstaty lásky během naší časově omezené existence, když zpívá „Love is not a symptom of time / Time is a symptom of love / Láska není příznakem času / čas je příznakem lásky“. Album „Divers“ tedy využívá sci-fi jako prostředek ke zkoumání budoucnosti lidstva, ale také jako metodu přemítání o osobních pocitech jednotlivce. To z něj činí poněkud neobvyklý příklad sci-fi hudby; zároveň to však také znamená, že se tímto žánrem nenechá spoutat – je to prostě skvělá hudba. Nejde jen o fantastickou sci-fi hudbu.

Témata alba „Divers“ jsou navíc umocněna jeho zvukem a strukturou. Zatímco Newsomová asi nepatří k nejfuturističtější znejícím umělcům, protože svou inspiraci čerpá především z kalifornských písničkářů 60. a 70. let, jako jsou Van Dyke Parks, Randy Newman a Harry Nilsson, „Divers“ určitě je jejím doposud nejvíce sci-fi znejícím albem. Hraje na něm na svou ikonickou

harfu, ale i na klavír, různé klávesy a syntezátory, včetně Mellotronu a Minimoogu. Strukturu nahrávky můžeme považovat za cyklickou. Závěrečná skladba alba, „Time – As A Symptom“, náhle končí uprostřed slova: „trans –“. Na druhé straně, první slovo úvodní skladby „Anecdotes“ je „sending“. Pokud slova spojíme, výsledkem je: „Trans-sending“. Gramaticky správně: „Transcending“ (česky: „přecházení“). Jednotlivé skladby také plynule přechází jedna do druhé. „Time – As A Symptom“ tedy není poslední skladbou alba, nýbrž je to jeho jedenáctá skladba, jak uvádí sama Newsomová. Album se stává jakousi nekonečnou smyčkou. Kruhem. Možná však můžeme jít ještě dále a uvažovat, že strukturu alba je možné chápat i jako znamení nekonečna (∞). Jedním z důvodů pro tuto interpretaci je skutečnost, že prostřední skladba na albu – jednoduchá melodie s názvem „The Things I Say“ – končí partem, který Newsomová zpívá pozpátku za doprovodu hudebních pil. Zde se zdá, jako by se album zhroutilo pod svou vlastní tíhou, jak se čas přeměnil sám v sebe. Divers bychom tedy neměli chápat jako kruh, ale spíš jako znamení nekonečna, kde píseň „The Things I Say“ představuje středobod znamení nekonečna, kde se oba kruhy setkávají.

V jednom z rozhovorů se Newsomová vyjádřila k hlavní myšlence alba „Divers“: „Co je nám dáno do vlnku jako součást lidské zkušenosti a nepodléhá to nadvládě času?“ Je to otázka, která by stála za to, aby se v rámci žánru sci-fi literatury objevovala častěji, a Newsomovou velmi zaujalo, jakým způsobem byla ztvárněna ve filmu Christophera Nolana Interstellar. Film byl uveden do kin poté, co napsala „Divers“, ale před vlastním nahráváním a vydáním alba. Newsomová prý v legraci vykřikla: „Zatraceně, Nolane!“, protože měli podobný nápad. Další hollywoodský sci-fi film – „Příchozi“, který přišel do kin až po vydání alba „Divers“, si také pohrává se stejnými myšlenkami jako Newsomová a obě díla zachycují vztah mezi láskou a časem.

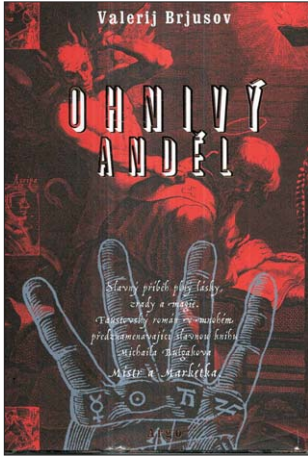
Přestože vám při poslechu dlouhého a složitého alba, které se skládá z nekonečného množství vrstev, jak říká sama Newsomová, asi nevytane na mysl: „To je sci-fi“, jsem však přesvědčený, že album „Divers“ by mělo být považované za dílo žánru science-fiction. Rozhodně se tímto uměleckým směrem nenechává spoutat a patří k nejlepším albům desetiletí. Pokud na něj budeme nahlížet optikou science fiction, umožní nám ho objevit a prozkoumat ze zcela jiné perspektivy. Newsomová je bezesporu jedním z největších textařů naší doby – je sečtělá, umí pracovat s narážkami a je svým způsobem nepolapitelná či prchavá, když ale napsala album „Divers“, prokázala, že je i skvělá autorka sci-fi. Jelikož jde o hudbu, chybí tu složitá zápletky nebo hrdinové, kteří charakterizují nejlepší sci-fi knihy nebo filmy, ale skrze úryvky textů a útržky melodií Newsomová vytváří futuristickou náladu a nutí posluchače přemýšlet. Album „Divers“ vás možná nezaháčkne na první poslech, ale překvapí vás, i když ho uslyšíte po padesáté. A ruku na srdce, o kolika hudebních dílech byste to mohli říct? **Petr Svoreň jr.**

Odposlechnuto

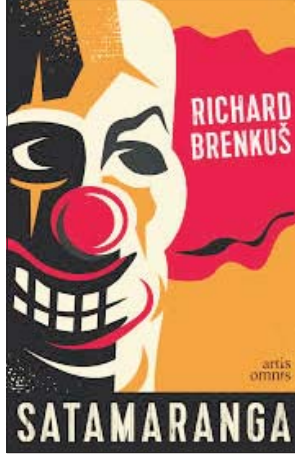
Celkem mě znervózňuje, že zatím nejsou v prodeji kalendáře na rok 2021.

Jyrka

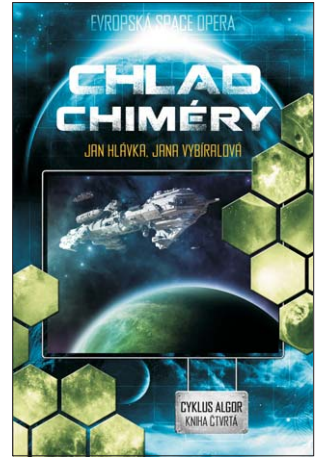
Čtení do karantény a možná i k Vánocům

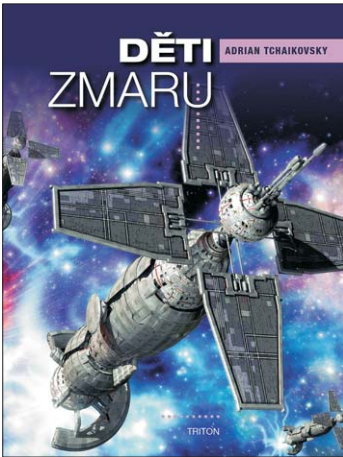
Gemální dílo, přečtete si je, než o sobě začnete mluvit jako o spisovatelích.

Tak trochu jiné Slovensko od autora *Sabotáže na Okrají vesmíru*. Až dočtu, budu podrobnější, zatím mi to připadá jako reakce na Ficovu až příliš dlouhou vládu.

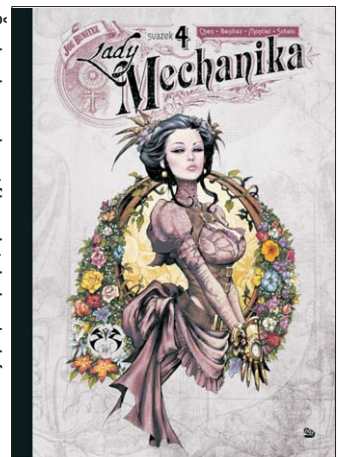
Čtvrtý, ale nikoli poslední díl.

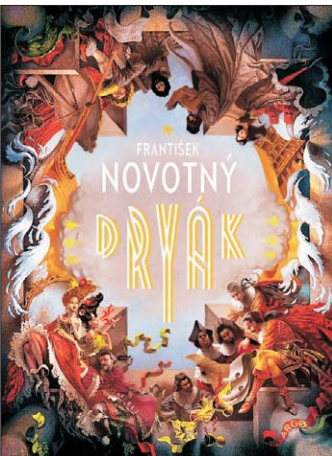
Děti zmaru jsou volným pokračováním románu Děti času. Pokud máte rádi pavoučky (pardon, pavoučice), bude se vám líbit i tato kniha.

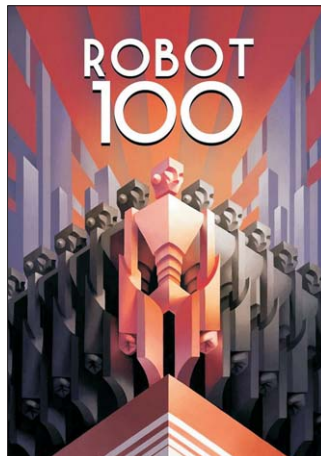
Československo stále existuje i v druhé polovině 90. let, v Sovětském svazu zuri občanská válka, do práce se pouští bvalá SIB.

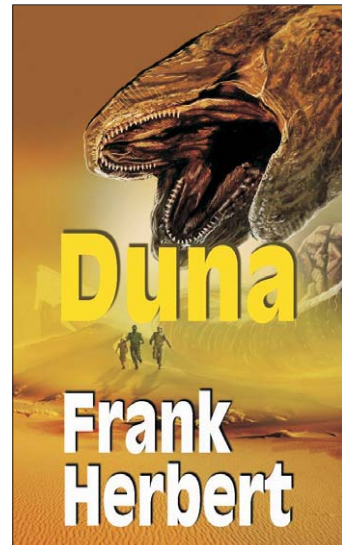
Nádhera. Také čtvrtý díl.

Ještě nevyšlo, ale těšte se už dnes. Román se odehrává ve světě známém z antologie *Impérium Bohemorum*.

Než k vám IK dorazí, tak vyjde. Antologie povídek o robotech, většinou, ale ne vždy navazující na Čapkovu R.U.R.

Další, tuším osmé, vydání klasiky, proti tomu mému dvakrát tlustší a těžší.

Die schreckliche buchtitel aus Weltraum aneb Měkkýši z kosmu dobývají Zemi: zábavný kvíz

Vylovil jsem odkudsi z aluviálně-pozdně normalizačních vrstev druhý svazek dílka *Lexikon der Science Fiction Literatur*; bůh suď, jak se ke mně kdysi dávno dostal, respektive ve kterém nakladatelství jsem ho sebral, když jde mimo moje jazyky a ještě je to jen druhá půlka. Tak nebo onak, tahle druhá půlka je vlastně bibliografie SF vydané v němčině do roku 1980, kdy byla kniha publikována. Zjevně se mnou putovala posledních přes třicet let a většinu té doby strávila ve sklepeních a krabicích, ale teď se dočkala své hvězdné hodinky.

Protože jsem se v ní nějaký čas vrtal, nemohl jsem si nepovšimnout zábavného jevu: totiž že němečtí nakladatelé masivně přejmenovávají spoustu titulů, a to podle velmi srandovního kopyta. To se vezmou ta nejčastější „silná (scifistická) slova“ typu vesmír, válka, invaze, nekonečno, piráti, smrt a tak dál a dále, a pak se z nich patchworkovou metodou sestavují „atraktivní tituly“ knih tak, aby to aspoň přibližně odpovídalo jejich obsahu (a někdy i tak, že ani moc ne). Například když pošeltily Američan nazve své dílko řekněme „Uhni mi z cesty, fialová chobotnice“, nebo nedejbože když pro název ve své intelektuální pýše použije citát z klasiky, Bible nebo z poezie, stejně se německé vydání nazve „Útok krutých hlavonožců z Nekonečna“ a je vystaráno.

Nejsa znalec německé nakladatelské praxe, nevím, jestli to v Německu přetrvává; do nějaké míry myslím ano, protože už párkrát jsem tápal, jaký název zvolit pro knihu, kterou jsem překládal, pro inspiraci jsem bloudil po jejich jinajazyčných vydáních, a když jsem narazil na to německé, zachvátilo mě nutkání si vyrvat oční bulvy a rozšlapat je. Například Bacigalupih *Dívka na klíček* se jmenuje „Biokrieg“.

Pro ilustraci jsem zvolil Ellisonovy *Nebezpečné vize* (přejmenovávání se totiž nezastavuje na obálkách, mění se i názvy povídek). Německé vydání antologie z let 1969 a 1970 dělí *Dangerous Visions* do dvou svazků, které se nápaditě jmenují „15 Science Fiction Stories“ a „15 Science Fiction Stories“ (odlišené jsou jen číslem v té edici antologií). Z dotyčných třiceti povídek (což je stejně divné, v originálu je 32 povídek, ne jen 30) jich nepřejmenovaných zůstalo jen asi šest, a to ještě jedna proto, že názvem je osobní jméno (Brunnerův *Judas*), a druhá protože už v angličtině je vlastně německy (Slesarův *Ersatz*). Jinak jsou to krvavé orgie svévole: Andersonova *Eutopia* se jmenuje „Flucht in eine andere Welt“ (Let do jiného světa), Delanyho *Aye, and Gomorrah* dopadlo jako „Raumfahrer“ (Kosmický cestovatel), z Dickovy povídky *Faith of Our Fathers* je „Mr. Chiens Halluzinationen“ (Halucinace pana Chiena), a tak dále.

Dost možná je ode mě povrchní se tomu pošklebovat; kdo ví, dost možná je i na české knižně-nakladatelské praxi něco, z čeho by zase Němec dostal záchvat smíchu. Ale na druhou stranu: proč se tvářit seriózně a veřejnoprávně, když to přejmenovávání titulů objektivně vzato legrační bylo a je (ostatně i u nás bychom našli pár příkladů, kdy se změna názvu moc nepovedla). Takže jsem vybral tučet pěkných případů, opatřil jsem

je svými amatérskými převody (germanisté prominou, není to můj obor, ale pro základní významovou orientaci to snad stačí) a pak rozmíchal. Pokuste se přiřadit správné anglické originály k německým titulům; na konci Interkomu najdete vylouštění.

Richard Podaný

-
1. Weltraummollusken erobern die Erde (Měkkýši z kosmu dobývají Zemi)
2. Planet der Habenichtse (Planeta Nemajetných)
3. LSD-Astronauten (LSD-astronauti)
4. Die grüne Teufel vom Mars (Zelení ďáblové z Marsu)
5. Der Kampf der Insekten (Válka s hmyzem)
6. Unternehmen Milchstrasse (Společnost Mléčná dráha)
7. Lunatico oder die nächste Welt (Lunatico neboli příští svět)
8. Der Galaktischer General (Galaktický generál)
9. Geh nicht zu Fuss durch stille strassen (Nechod'te pěšky po prázdných ulicích)
10. Geheimkommando Madagaskar (Tajný oddíl Madagaskar)
11. Die Insel der Mutanten (Ostrov mutantů)
12. Das Höllische System (Pekelný systém)

-
- a) The Green Brain (F. Herbert)
- b) The Gods Themselves (I. Asimov)
- c) The Three Stigmata of Palmer Eldrich (P. K. Dick)
- d) Foundation (I. Asimov)
- e) The Golden Apples of the Sun (R. Bradbury)
- f) Slave Ship (F. Pohl)
- g) The Puppet Masters (R. A. Heinlein)
- h) Odd John (O. Stapledon)
- i) Player Piano (K. Vonnegut)
- j) The Dispossessed (U. K. Le Guinová)
- k) The Voyage of the Space Beagle (A. E. van Vogt)
- l) Martians, go home (F. Brown)

Řešení najdete na straně 27.

A než to rozluštíte, tak Odposlechnuto

Život je jako hodina matematiky. Počítáš, počítáš, najednou zjistíš, že jsi udělal chybu, chceš začít znova... A vtom zavoni...

Tak se ukazuje, že Jolanda měla nakonec pravdu...

Česko je opět inspirací pro celý svět.
Nikdo nechce jít naší cestou.

Sex po telefonu:

- Sundávám si punčošku. Ted' druhou ... a ted' třetí ...
- Třetí? Ty jsi z Černobylu!?
- Ne, z Bruntálu, ale už druhý den nám netopí!

Zamilujte se do svých problémů jako do partnerů, teprve pak vás opustí...
@BuhZdarma

My, sloužící jakési neznámé síle, postupujeme nesmiřitelně dál

Výběr z mého rozhovoru s redaktory revue Ž 40. Vypustil jsem věci fanům důvěrně známé a pak ty, které se mi s odstupem nezdály tak důležité jako před rokem, kdy rozhovor vznikal. Omlouvám se, pokud text místy nenavazuje. **Zdeněk Rampas**

Název povídky Samuela Delanyho *My, sloužící jakési neznámé síle, postupujeme nesmiřitelně dál* připomíná rezistenci československého sci-fi fandumu vůči restriktivním politickým silám 70. let. Když jste v roce 1979 startovali první sci-fi klub, jak dalece jste vnímali tuto svoji možnou konspirační sílu? Uvědomovali jste si to třeba ve vztahu k odlišné politicky vyhraněnému undergroundu?

Vzpomínám si, že přesně na totéž se mě ptal v roce 1990 Martin Klíma, studentský vůdce z Albertova (a poslední šéfredaktor fanzinu SF klubu na Matfyzu), a já mu tehdy říkal, že jsme se tehdy chápali zcela nepoliticky. Šlo nám hlavně o to, dostat se i k jiné sci-fi, než jaká byla dostupná ve vycházejících časopisech a knihách, a těch tehdy vycházelo velice málo, tak čtyři dobré knihy do roka, takže jsme se za disidenty nepovažovali, ne víc než někdo, kdo si na černém trhu opatřil džiny. Když jsem to pak promýšlel po letech pro knihu *Český literární samizdat 1949–1989*, tak jsem si uvědomil, že politickou věc z našeho koníčku a organizace udělal až normalizační režim.

Protože to, čím jsme žili, nešlo dělat bez porušování nějakých nařízení a nepsaných pravidel, bez mírné konspirace a trochy strachu. Třeba když se na obálkách fanzinu Villoidus začaly objevovat Saudkovy obálky. Všichni tak nějak, bez toho, že by to někde bylo napsané, věděli, že Saudek je v nemilosti, že by ho nikdo neměl zaměstnávat a vlastně ani kreslíře ani jeho dílo nikde zmiňovat. Že dokud ho kulturní politika strany neomilostní, vlastně neexistuje a nikdy neexistoval.¹

Tak to tehdejší šéfredaktor Martin Hlaváč prostě zkusil. Prodělkanka pro politickou činnost² se nejspíše dověděla, kdo je autorem obálek našeho časopisu, ale nijak nezasáhla... Kdyby ano, Kájovy obálky by samozřejmě zmizely a s nimi možná i celý fanzin. Byly to vlastně takové nehrdinské pokusy pro rozšiřování našeho prostoru svobody... Tak nějak jsme to tehdy vnímali.

Ale to jsem utekl od názvu Delanyho povídky. Svou práci jsme za politickou nepovažovali, ale ve vliv sci-fi na společnost jsme doufali a věřili kvůli její schopnosti zkoumat a vytvářet alternativy, kvůli tomu „co kdyby“. To byla ta neznámá a tajemná síla, které jsme sloužili.

Ty jsi zakladatelem čs. fandumu (v roce 1979). Jak se stalo, že jsi byl prohlášen, nebo ses prohlásil za prezidenta? Co tě inspirovalo?

S těmi několika fanoušky, o kterých jsem ve svém okolí věděl, jsme o založení SF klubu mluvili a přemýšleli docela dlouho, ale to byla úplně jiná doba a i my jsme byli jiní. Dneska si to

někdo těžko představí. Čekali jsme tak trochu, že nám ten klub někdo založí. Ludvík Souček o tom psal v (pro nás) pověstném *Literárním měsíčníku*, což byl plátek těch nejhorších režimních spisovatelských kolaborantů...

Něco horšího než Tvorba?

Daleko horší. Tam publikovali spisovatelští funkcionáři, Kozák a jemu podobní, a většina nákladu ležela v Československém spisovateli, dokud to nedali do sběru na výrobu dalšího čísla. No a v jednom čísle, tuším v šestce v roce 1978, vyšel velký článek Ludvíka Součka, že všude v Evropě už mají sci-fi kluby – v Bulharsku, Maďarsku atd. A že my tady máme vědeckotechnickou revoluci, tak co k ní má blíž než sci-fi, a že by se s tím mělo něco dělat. Tak jsme si řekli, že se možná hýbou ledy, třeba SSM nebo Svaz spisovatelů založí nějaký sci-fi klub jako další složku Národní fronty, který bude mít svůj časopis a do jehož poboček by se dalo chodit, atd....

O onom Součkově textu v *Literárním měsíčníku* jsme se samozřejmě dověděli až zprostředkovaně, stejně jako nikdo přičetný jsme LM neodebírali ani nečetli.

Ale v silvestrovském čísle Mladého světa o něm referoval Jarda Veis ve velkém článku Čekání na roboty. Mladý svět jsme ovšem četli, tam na poslední straně občas vycházely sci-fi povídky. Hned jsme se rozeběhli do prodejny Československého spisovatele a ono příslušné číslo *Literárního měsíčníku* vykoupeni. Soudruzi se asi dost divili, kam se ztratilo.

A pak jsme se dověděli, že Souček zemřel, že od vydání jeho výzvy uplynulo půl roku a vůbec nic se okolo SF a SF klubů nestalo. Že tedy zase nic nebude. To vše se seběhlo v prosinci 1978...

Takže jsme z nezbytí začali sondovat, jestli by nešel založit SF klub u nás na fakultě. A ono to kupodivu bylo možné, nová prodělkanka pro politickou činnost Jitka Dupačová proti tomu nic neměla, dokonce to schválila, buď byla tak otevřená či odvázná, nebo jak bylo na MFF UK často zvykem, považovala matematiku za důležitější než politické pinožení³. Takže jsme na pokoji 321 založili SF klub, měli jsme svoji nástěnku, kde jsme informovali o své existenci, a s údivem jsme zjišťovali, že nejsme jediní fandové SF na fakultě, založili jsme vlastní SF knihovnu, kde si mohli půjčovat jak členové klubu, tak i ostatní studenti, vesměs šlo o dostupné věci z antikvariátu, tehdy byly knihy v antikvariátech lacinější než v knihkupectvích.

Čím byla situace v Československu jiná než třeba v Polsku nebo v SSSR, kde vycházely časopisy speciálně zaměřené na sci-fi žánr? Proč tady byla ta restrikce taková, jaká byla?

Myslím, že místní normalizační soudruzi byli papežštější než papež. Sovětský svaz chtěl být protiváhou u USA a tam sci-fi

1 poznámka pro čtenáře pod třicet: představte si to jako neexistenci Tommy Robinsona na Facebooku, když by FB měl zároveň totální informační monopol.

2 názvem té funkce si nejsem jist, možná obsahoval i slovo ideologie...

3 on se tedy navíc ten náš spolek dal v hlášeních vykazování činnosti prodat i jako svazácká aktivita

vycházela. Možná se k nim doneslo vychloubání Johna W. Campbella¹, který dával k lepšímu, že v roce 1944 vyšla v jeho *Astounding stories Deadline* od Cleva Cartmilla, která docela přesně popsala konstrukci atomové bomby. A že je kvůli tomu vyšetřovala FBI. (Ono to až tak přesné nebylo, ale uhlodl, že uran byl v bombě rozdělen do dvou polokoulí.) Rusové měli jednu dost špatnou zkušenost, když za Stalina prohlásili kybernetiku za buržoazní pavědu a pak dlouho zaostávali ve vývoji počítačů. Takže se potom ve své snaze o paritu s USA neodvážili úplně zahrnout žádný obor, včetně ptákovin jako psychotronika. Tedy SF, která mohla předpovědět nějakou zbraň, také ne. Navíc tu byla i jistá literární tradice z porevolučních svobodnějších a experimentování nakloněných časů, než spisovatelům Stalinovi politrucii vysvětlili, jak má vypadat správná socialistická literatura.

Ale u nás od začátku normalizace nevznikl jediný časopis. Soudruzi se po zkušenosti osmašedesátého všeho nového strašně báli. Proto jsme tu poptávku po nových a moderních SF povídkách začali zaplňovat sami, tím nemyslím jen členy našeho matfyzáckého klubu, ale organizovaný fandom jako celek, který začal ve velkém vydávat své fanziny.

To byl který rok?

Tak 1982. Ale vedle toho probíhaly i další paralelní věci, například Marcel Grün² tehdy zahájil v kině Ponrepo dva roky trvající cyklus *SF film*. Marcel spolupracoval s Československým filmovým archivem a ten zase s obdobnými archivy ostatních socialistických zemí a všechny ty archivy si dělaly kopie filmů, které u nich prošly distribucí. A protože kulturní politika nebyla všude jednotná a naši soudruzi byli ti nejpředposranější, skoro všude se daly najít věci, které jsme u nás vidět neměli. Takže budapeštský archiv půjčil pro vědecké účely tomu pražskému *Hvězdné války* a Marcel nám je s krátkým komentářem či přednáškou pouštěl v Ponrepu. Své úvodní vždy zahajoval oslovením „Dámy a pánové“, což tehdy vyžadovalo skoro stejnou odvahy jako dnes v těch rozvinutých západních zemích, které nám jsou vzorem nyní.

Ve frontách před pokladnou Ponrepa se seznámila spousta aktivních lidí, kteří pak zakládali další SF kluby. Na lístky *2001: Hvězdná odysea* stáli (a později ve spacáku leželi) fanoušci už od předchozího dne, něco takového utuží pocit sounáležitosti. Zde se tuším dala dohromady redakce fanzinu Světelné roky, který se specializoval právě na filmovou tvorbu, s jeho dalšími budoucími členy. Navíc taková fronta bylo to nejlepší místo, kde si o filmech popovídat, film *Zardoz*, sám o sobě dost složitý, pustil promítač v přehozeném pořadí filmových kotoučů, rozebrat a pochopit jej, než se tohle dostalo ve známost, byla práce pro opravdové filmové fajnšmekry.

A ty fanziny...

Naše zásluha byla v tom, že jsme ukázali, že jde založit SF

klub, další pak začaly vznikat jako houby po dešti. Za chvíli jich bylo okolo 90 a 60 z nich vydávalo svoje fanziny. Na MFF UK byl fanzin stále vedený jako příloha fakultních informačních zpráv, takže jsme za peníze fakulty tiskli a rozepisovali do všech cca 90 scifi klubů po jednom výtisku Villoida a za to dostávali jejich fanziny. Tím se klub dovídal o druhých a začala vznikat síť organizovaného fandomu.

Osmdesátky byla už doba, která scifi vyloženě přála. Ono se říká, že zde existovalo jakési scifi gheto. Není tomu tak. Scifi gheto je tu dnes, kdy máme časopisy XB-1 a Pevnost a nikde jinde se scifi povídka neobjeví. Mezi roky 84 a 89 skoro v každé sobotní příloze, ať už to byly Svobodné slovo, Lidová demokracie, Mladá fronta, Ahoj na sobotu, vycházela SF povídka... Vedle toho SF vycházela ve většině časopisů pro děti a mládež, v Sedmičce pionýrů, Ohníčku, Pionýru (ne samozřejmě tolik, jako když se na chvíli po roce 68 jmenoval Větrník). Většinou za tím stáli stejní lidé: Jarda Veis, Libor Dvořák, Ondřej Neff...

No, ale Souček byl skvělejší a zábavnější.

To ano, zvláště jeho povídky dodnes patří k top ten, ovlivnil skoro všechny své následovníky. Později na něj v nejlepších věcech navázal třeba Saša Kramer, který se ovšem kvůli účasti v disentu musel podepisovat jako Jaroslav Veis.

Soudruzi nás vůbec připravili o hodně z nejlepších autorů. Já jsem teď po letech znovu přečetl *Návrat z ráje* od Vejdělka³. On byl skvělý, co se týče anticipace. Třeba v roce 1960, když popisuje planetu Lucii, kde už mají nějaký kyberkominismus, kde všichni žijí už jen pro radost a sebezdokonalování. A protože nemají žádné problémy, tak trochu degenerují a celou jejich planetu ovládá řídicí počítač. Každý obyvatel planety, když tak v šesti letech pobere rozum, dostal takový terminál, říkali mu černý čtverec. A tím dával počítači akusticky příkazy, čtení a psaní už bylo zbytečné a nikdo je neovládal. Například když se někdo chtěl přemístit do jiného města, udělala se kolem něj kapsle a přeneslo ho tam rychlostí 2000 km/h. Nebo si řekl, teď bych si dal krabí polévku, tak se před ním z ničeho zhmotnil stolek a na něm plný talíř. Tohle pochopitelně mohl napsat kdekdo. Ale Vejdělek byl podle mě geniální v tom, že tam měl skupinu lidí, kterým říkal Vyřazení, kteří svůj čtverec zahodili, protože chtěli žít svobodně. Ten čtverec byl totiž něco jako mobil. A díky tomu, že jej všichni nosili stále s sebou a on byl trvale na příjmu (dnes bychom řekli online), počítač věděl o každém jejich kroku (a slovu). Což je myšlenka, která nedochází mnoha lidem ještě dneska. A tohle si Vejdělek uvědomoval už v roce 60. Co mohl ještě napsat, kdyby mohl svobodně psát a publikovat i jinde než ve Svobodné Evropě.

V normální době v normální zemi bychom se asi dalších skvělých povídek dočkali i od dalších Součkových soupeřníků

1 Neff /Kramer/: Všechno je jinak

2 Fandom na něho pak mnoho let zapomínal, takže jeho práci alespoň trochu připomenula Cena prezidenta fandomu v roce 2012, takže vlastně to prezidentství přeci jen k něčemu dobré je.

3 <https://www.legie.info/autor/1694-cestmir-vejdelek>

Václava Kajdoše¹, Josefa Koenigsmarka, Ivana Foustky a Jaroslava Šavrdy, jedním ze zločinů normalizace bylo i to, že všichni zůstali u jedné sbírky povídek. Zvláště *Příběhy z třetího času* od posledního jmenovaného nejsou dosud doceněny.

Říkal jsi „Vyřazení“... To je jako typický projev disentu, tak bychom se ještě mohli vrátit k osobě Alexandra Kramera. Co on byl zač na české scifi scéně?

Alexandr Kramer patřil k nejzajímavějším tajným spisovatelům normalizační epochy. Potom co se jako studentský aktivista z roku 68 dostal na seznam Vyřazených, tedy zakázaných a od politiky odstavených, nezbylo mu nic jiného než se věnovat svému koníčku, tedy scifi, kterou začal psát s Jaroslavem Veisem. Společně vydali sbírku *Experiment pro třetí planetu*, kterou dle mého začíná éra moderní české poSoučkovské a chcete-li i poNesvadbovské SF. Jako autor byl samozřejmě uveden jen J. Veis, stejně jako u další společné knihy *Pandořina skříňka*. Kramer disponoval i velkým přehledem o světové SF, a tak když Ondřej Neff vydal své *Něco je jinak* o české SF, Saša na něj pod Ondřejovým jménem plynule navázal encyklopedií *Všechno je jinak*, rozebírající SF světovou. Co se nevešlo do této knihy, pak AK využil ve dvou seriálech otiskovaných v T magazínu Vladimíra Železného: *Podoba věcí příštích* byla podepsaná O. Neffem a *Zlůtek, který byl nejprve napsán* pokrýl Jaroslav Veis.

Toto pokrýváčství bylo jedním z nejlépe střežených tajemství normalizace a do roku 90 se o něm nikdo nezúčastněný nedověděl, i když třeba J. Veisovi dělalo občas na besedách s čtenáři problémy vysvětlovat, jak to myslel, když se dotaz týkal Kramerovy povídky...

Co tuhle autorskou generaci Součkových soupeřníků charakterizovalo?

Ať tak či onak, byli to autoři čapkovské tradice, žádná kosmologie a kosmogonie á la Lem... Trochu na to odpovídám už citátem z Ondřeje Neffa.

Režim československých bolševiků neměl hrůzostrašné stalinické období tak dlouhé, aby stres, který ve společnosti vyvolal, působil dlouho potom a vedl ke vzniku talentů, jako byli v Rusku Strugačtí. Navíc mnozí autoři byli ve svých telecích letech do instalace stalinismu sami namočení, a pokud měli potřebu se z toho vypsat, SF nebyla tou nejvhodnější platformou.

Jiná situace byla v osmdesátých letech. Tehdy byli jak autoři, tak čtenáři vycvičení ve čtení mezi řádky. Některé Kmínkovy a Hlavičkovy věci jsou silné i po letech. Scifi byla právě tou literární platformou, která mohla skrze jinotaj, satiru, metaforu docela zajímavě fungovat vůči diktatuře. Žel, mnohé věci byly s diktaturou spojené příliš těsně a dnešním čtenářům už mnoho neřeknou. Ale možná že postačí chvíli počkat a v současném boji za lepší svět dojde k takovým excesům, že naše pořouchlá SF zase začne hovořit k dnešku.

A když srovnáme tu situaci v Polsku a Maďarsku, dokonce i k našemu překvapení jsi zmínil i Rumunsko, na Albánii se již nebudu ptát, tak tady padl

motiv, proč byla ta science fiction trochu nudná v některých zónách. Co takové GDR? Neboli NDR?

Německý duch nevytváří pro psaní SF moc dobré podmínky, to už i ve Francii je to lepší. V západním Německu vyprodukovali (do osmdesátých let, o kterých mluvíme) megasérii o Perry Rhodanovi a to je skoro vše. Na druhé straně tato série pomohla živit autory, kteří se snažili i o něco lepšího. Třeba Hanns Kneiffel také psal Perry Rhodana, ale roce 1970 (jak dobíhaly nakladatelské plány z doby před normalizací) mu u nás vyšla dvojkniha *Černá planeta / Nemesis z hvězd*. Pro nás tam byla spousta nového, šéf reklamní agentury vlastní soukromou kosmickou loď, věc pro nás do té doby nepředstavitelná. Příběh sám byl vlastně červená knihovna, když se nakonec ukáže, že hrdinova osobní roboasistentka je vlastně jeho dávná láska, která utrpěla nehodu a její mozek byl přenesen do robotky. Ale pro nás to bylo nové, a protože to bylo o robotce a ne lesníkové dceři, která si nakonec vezme pana hraběte, tak jsme to sežrali i s chlupama.

V osmdesátých letech tady začala vycházet i SF made in DDR, a nebyly to už jen agitky o válkách s kosmickými imperialisty. Třeba knihy a povídky manželů Angely a Karlheinz Steinhöferových, kteří se znali s rodinou Evy Hauserové. V jejich románu *Andymon* jde o příběh kolonizační lodí, která před přistáním u předaleké planety začne z embryí pěstovat první osadníky, které robochůvy a roboučitelé musí vzdělat a vychovat, aby bez přítomnosti lidských vzorů dospěli v normální lidi, včetně přirozeného vztahu k sexu.

Ona východoněmecká kultura (nejen) scifi měla svá specifika. Německo utrpělo za války obrovské ztráty a hodně lidí z východní části se také stačilo zachránit odchodem do západních okupačních zón. A protože politbyro neumělo generovat nové dělníky, rolníci a vojáci jinak než prostřednictvím sexu, byla NDR v tomto ohledu celkem liberální. Alespoň soudě podle filmů (a pak i SF), které se k nám dostaly. Proti zde vládnoucí normalizační pruderii úplná Sodoma a Gomora.

Čím si vysvětluješ, že zde nikdy nevznikl časopis, který by byl protiváhou spíš mainstreamové *Ikarii* a který by rozvíjel progresivní vlny ve scifi jako například *Analog*, který de facto pomohl vytvořit platformu pro novou vlnu 70. let?

To, že máme a nějak uживíme dva fantastické časopisy v jedné zemi, je evropsky unikátní, takže jednoduchá odpověď by byla ta o ekonomické nemožnosti dalšího časopisu.

Ale je i další vysvětlení: Jednou jsme o tom mluvili s Martinem Klímou, což je v mém milieu asi člověk s největším rozhledem, a ten mi řekl, že jsme příliš malá země, kdyby tady byl někdo, kdo by byl schopn napsat článek, který by se hodil do takového časopisu, tak už ho přeče napíše anglicky a pošle ho někam, kde si to přeče opravdu hodně lidí. Čili my tu máme možná pár schopných lidí, ale natolik málo čtenářů, kteří by je dokázali ocenit, že jim to prakticky nestojí za to.

No on už Živel sám je na české poměry velkým zázrakem. Živel je v tomhle výjimkou, že to pořád zkoušíte, ale teď bych spíš měl klást nějaké otázky já... Kolik najdete čtenářů, kteří vaši strašnou práci ocení? Asi jich je zoufale málo.

¹ napsal také seriál o SF ve VTM 1967, spolu se Škvoreckého Marsyas první informace o světové SF u nás.

Tak to je asi také otázka na lkarii (dnes XB-1), která s Vladem Říšou, kterému už je taky přes sedmdesát, dokonale petrifikovala, i když se v ní dodnes občas díky Ivanovi nebo Martinu Šustovi objevují tak senzační povídky, jako byl *Rojl* nebo další, na které se pak desítky let vzpomíná. Takže proč měnit něco, co funguje, i když se to rok od roku zhoršuje...

No a Pevnost zase saturuje a zároveň vysává, co se autorů nebo redaktorů týče, tu mladší generaci, která je už úplně někde jinde. Spíš než o četbu jim jde o hry, filmy, komiksy a třeba cosplaye, kdy fanoušci a fanyanky celý rok vyrábějí kostým nějaké filmové či komiksově postavy, aby se v něm pak prošli na conu, případně se zúčastnili slavnostního průvodu nebo souťaže. (Samozřejmě že na některých manga kracích náctiletých účastnic oko vilného staříka spočine s velkým zalíbením, ale s literaturou to už má jen málo společného.)

Pevnost je marketingový produkt přesně zacílený na svoji generaci. Tam je důležitý Photoshop. Lidi mé generace ji prakticky nečtou, říkají ježišmarjá, šedivý písmo na šedivém podkladu, mám tohle zapotřebí?

Minulost versus budoucnost. Technoprogresivní sci-fi vs současný boom romantické fantasy? Jak došlo k takovému schizmatu, který dle mého je spíše marketingovým produktem a ukazuje hluboký úpadek scény?

Obávám se, že má odpověď bude opět přiznání ekonomická. Sci-fi potažmo fantastika se za posledních deset let změnila na pouhý produkt. Z jejich vydávání se stala totálně komercionalizovaná záležitost. Takové megafabriky na peníze, jako je Albatros, fabrikují knižní klony podle úspěšných. Uspěl Harry Potter, tak vydáme deset sérií o různých kouzelnických učilištích, učiliště pro mladé ghůlky², učiliště pro zaklínače, pro mladé upíry... Okamžitě vzniká spousta odnoží na podobné téma.

Knižní trh je brutálně přesycený, takže i nakladatelské domy jako třeba Host, které si docela úspěšně hrály na to, že budou dělat hůch literaturu, zjistily, že nějakých těch 5 tisíc fanoušků je sice málo, ale jsou na druhou stranu věrní a přečtené akumulují. Čtenář severských detektivek si jich koupí několik do roka, ale jen málokdo chce mít doma všechny severské detektivky. Kdežto sci-fi fanoušek se chová jinak. Dnes už není možné, snad krom Jirky Doležala, aby měl někdo doma veškerou vydanou sci-fi produkci, ale přece jen toho sci-fistů akumulují od svého autora nebo svého subžánru o hodně víc než běžný čtenář. Takže se vede boj i o těch odhaduji 5000 čtenářů. Čekám, že to nebude dlouho trvat a sci-fi řadu bude mít i Torst... a další takoví.

Ve vydávání je příliš mnoho peněz a fandom to už nijak neovlivní. Dřív to bylo tak, že zde byl Laser, Poutník, Polaris, Leonardo, fanouškovská nakladatelství, která vznikla opravdu tak, že za totače vydávaly fanziny a pak to zkusily s knihami. Tyto firmičky dnes dostávají nabídky od velkých domů, aby se staly jejich divizí pro fantastiku.

Nedávno se takto stal Laser součástí Euromedia Group.

Takže ta malá scifistická nakladatelství buďto zanikají pro věk nakladatele, jako dnes Poutník Egona Čierneho, nebo je pohltí ta velká.

Vedle toho zde ale vznikají opravdu malá, já bych je nazval výběrová nakladatelství, pouštějící se do projektů, které pro náročnost a rizikovost korporace ignorují. Mám na mysli Planetu9, která vydává Bankse, nakladatelství Gnom! překladatele Jakuba Němečka a nakladatelství Carcosa rovněž překladatele Milana Žáčka specializující se na horory. Odtud se dají čekat věci vydávané pro svou kvalitu a ne jen podle očekávaného zisku.

A ob schizma SF vs. fantasy? To začalo již v době normalizace nebo řečnické Novou vlnou. Prostě fantasy versus hard boiled skull, jak se říká.

To, že se SF kontaminovala pohádkou, umožnilo, že se rozšířil počet čtenářů. Takového Vanceho nebo někoho, kdo psal tu správnou technologickou sci-fi, by spousta lidí nedokázala číst a pochopit. Nebavilo by je to, a proto přišly příběhy založené na pradávnych archetypch, které máme pod kůží všichni, a tím pádem můžeme vytvořit zajímavější kupní sílu, než kdybychom se místo podle archetypů čtenářské skupiny třeba podle intelektuální zvidavosti.

Proto přišly Hvězdné války, které to namíchaly, a dneska je SF a fantasy už jen málo rozlišitelná, tedy mimo své krajní polohy.

Ale skutečné umění umí vyrůst ze všeho, třeba v Myceliu se technologie kříží s psychotronikou.

Jak vnímáš ty současnou sci-fi scénu? Dočkáme se, myslíš, ještě nějakého objeveného literárního hnutí (jako byl cyberpunk), nebo jde již jen o sekundární dojezd, podobně jako v hudební scéně, kde se to motá v jednom uzavřeném retro kruhu?

Jak ukázala (brutálně potlačená) vzpoura Sad Puppies³, jsou špičky dnešní SF prolezlé současnou pokrokařskou ideologií a čtenářům začíná vadit, že se cena Hugo začíná podobat afirmativní akci, čili že vítězí práce, jejichž hrdina nebo autor je černá lesba na vozičku⁴. Možná se nějakých zajímavých novinek dočkáme v reakci na současné běsnění, které samo sebe chápe jako podporu diversity, inkluze a přísunu autorů nejrůznějších sexuálních orientací v nejrůznějších platformech a kultur. Pokrokařům ale nedochází, že když Harlan Ellison provokoval v šedesátých letech „měšřáky“ sexuálními scénami, tak mu alespoň teoreticky hrozil nějaký postih. Dělat toto dnes je naopak projev nejpodlézavější konformity.

Jinak toto je otázka spíše na Martina Šusta nebo Ivana Adamoviče. Nemyslím si ale, že se sci-fi vyčerpává, a doufám, že ji výše zmíněné nepoškodí trvale, možná se jen vrátí ke svému původním čtenářům. Ty miliony lidí, kteří četli Harryho Pottera, ty nikdy nepřesvědčíme, aby četli třeba Grega Egana nebo Neala Stephensona, i když to jsou hvězdy, které ještě dokáží přinášet něco nového. Egan například už v devadesátých

1 Bruce Sterling, 1982

2 <https://www.kosmas.cz/knihy/198822/ghulmosky-na-veky-veku/>

3 <https://www.advojka.cz/archiv/2016/1/stenatka-zachranuji-sci-fi>

4 © Česká smějící se bestie

Odposlechnuto

Ve Francii se už zase kulturně obohacuje, hlava-nehlava.

FB

letech popsal Austrálii, kde bude uznáno asi sedm různých polí. Třebaže to trochu podcenil, skuteční progresivisté jich už napočítali před šedesát, prokázal schopnost vycítit trendy budoucnosti.

A když se řekne Prognostický ústav... Tam jsou dva současní exponenti dnešní politiky. Současný prezident Miloš Zeman a bývalý prezident Václav Klaus. Co to bylo, ten Prognostický ústav? Zní to jako ze Stanislava Lema. Futurologický kongres.

O tom já vím málo, ale třeba Zeman nějaké spojení se sci-fi měl a možná dosud má, chlubil se svého času, že má největší malou knihovničku sci-fi v Čechách, a dokonce si vzpomínám, že jsme ten jeho článek z Těčka vztahovali na sebe jako SF hnutí, že my jsme ty ostrůvky pozitivní deviance; tím, že šíříme tuhle literaturu, pomáháme lidem, aby nehloupli tak rychle.

Smysl Prognostického ústavu byl tedy jaký?

Ono jich asi bylo víc, třeba jako odkladiště soudruhů, kteří by se Straně ještě v budoucnosti mohli hodit, ale nejdůležitější bylo něco, co bych nazval komunikačním problémem. Bolševická totalita byla uvězněna ve své ideologii, která deformovala a ovládala komunikaci a jazyk obecně. Některé myšlenky už ani nešlo vyslovit, tedy oficiálně, tohle Orwell předpověděl geniálně.

Socialismus a diktatura komunistické strany znamenaly definitoricky dobro. Bylo možné navrhnout jen takové změny, které se daly vysvětlit jako posílení onoho dobra (tedy současného stavu, který měl být zlepšen). Myšlenka, že ono dobro není součástí řešení, ale naopak zdrojem problému, nebyla přípustná.

Bylo tedy třeba popis problému i popis jeho řešení přeložit do jiného jazyka, ve kterém návrhy na nápravu nezněly jako ideologický zločin nebo hereze, a byly tedy vůbec vyslovitelné. Mám za to, že texty Prognostického ústavu byly psány tímto jazykem.

Pro lepší přiblížení lidem pod 30 uvedu, že tehdejší společnost a její vedení bylo ve stavu v lecčems podobném dnešku. I my dnes máme názorové posvátné krávy, které není radno zpochybňovat. Diverzita (jakákoli) znamená dobro, totéž inkluze, migrace, boj s klimatickou změnou místo přípravy na ni... A způsob fungování elit je také podobný, jeden příklad za všechny¹:

Tedy a) soudruzi provedli kolektivizaci zemědělství, což b) vedlo ke ztrátě motivace něco pěstovat a k nedostatku potravin, to se c) vysvětlilo tím, že jde o úmyslnou sabotáž kulaků.

Dnes a) aktivisté rozpoutají #MeToo, b) ukáže se, že ženy nyní obtížněji hledají zaměstnání, protože kdo by chtěl riskovat, že přijme nějakou potížistku s celospolečenským zastáním (Vždy věř ženě), to se c) následně interpretuje jako pomsta patriarchátu ženám za to, že se opovážily ozvat.

Zpět ke smyslu Prognostického ústavu: chytřejší soudruzi

tušili, že něco není v pořádku, a chtěli vědět kudy dál, to je stejné jako dnes. Tak se na to zeptali v Ústavu, kterému kvůli tomu dovolili vzniknout. Jiná věc asi byla, že pak zjistili, že jim dává odpovědi, které nechťejí slyšet.

Tam vytvářeli matematické modely možné budoucnosti založené na statistických vývoje.

Tedy byla makroekonomie v plenkách. Dneska to už je součástí žurnalistického žargonu, kdekdo si myslí, že ví, oč jde. Ale tehdy tyto metody byly objevené, dokázali z nějakých řad odhadovat cykly hospodářského vývoje, které v ekonomii reálně existují.

To se vracíme k Ivanu Jefremovovi nebo Lemovi. Velký koordinátor, po rozdělení světa nastane ideální kyberdemokracie...

Vzdálenější budoucnost byla předepsaná, vítězství socialismu a vybudování komunismu bylo přece vědecky doloženo². Navíc ani západní autory nenapadlo, že zde ten režim není na věčné časy, u Clarka ještě za sto let funguje mírová koexistence systémů a smíšené americko-ruské, tedy kapitalisticko-socialistické posádky.

Takže se dalo psát o té utopické bezkonfliktní budoucnosti, což bylo ale bez těch konfliktů dost těžké, nic se tam nedělo, sledovat souboj dobrého s ještě lepším asi nikdy nebylo příliš atraktivní... Jefremov³ nebo u nás Vejdělek⁴ se pokusili zachytit změny v myšlení nesobeckých a idealistických lidí budoucnosti, první si představoval, že už budou uvažovat ve filozofických kategoriích nějakého budoucího marxismu-leninismu, druhý zase konstruoval jakousi novou senzitivitu.

Zajímavější, i čtenářsky, bylo rozvíjet bližší budoucnost v rámci dovoleného a při tom nenápadně poukázat na rozpory v teorii, k čemu by to vedlo a proč by to nikdy nemohlo fungovat. Tady ale záleželo na jemném vyvažování, kam až lze zajít, navíc ta hranice pokaždě ležela trochu jinde. Třeba Ludmila Freiová to ještě v roce 1986 neodhadla a její román *Odkud přišel Silvestr Stin?* byl sešrotován.

Z víry ve vědecky předpovězenou budoucnost, tedy z ducha doby, nejspíše vycházela i existence toho Prognostáku, podobně jako počáteční Lemovo a Strugackých psaní. (Nejmenom my jsme byli svým způsobem omezení, že nás spousta věcí nenapadlo zpochybňovat, ale i autoři včetně největších duchů mezi nimi.) Ovšem ruská, ale i polská zkušenost byla tak strašná, že se to na nich nemohlo nepodepsat, a časem se komunistické víry zbavili.

A myslíš, že Hvězdné války z roku 77 ovlivnil následně nějak fandom ve smyslu zájmu o sci-fi?

Tam je totiž zajímavá syntéza určitého romantismu a westernu, fantasy pohádek a sci-fi. Tam je to totiž ta pulpová estetika dobrodružného příběhu, který Lucas chytře spojil...

Fandom a zájem o SF tu byl dávno před Star Wars. Ty jsou

1 kdyby bylo třeba víc, tak je tu Nassim Nicholas Taleb a jeho IYI, Intellectuals Yet Idiots, česky asi IAI, intelektuálové avšak idioti.

2 ML byla jediná vědecká a správná filosofie, takhle nějak jsme se to učili.

3 Milhovina v Andromedě

4 Návrat z ráje

právě mixem toho, co Američané znají a mají rádi. Kosmické bitvy jen opakují nálety na japonské letadlové lodě. Ač ve vzduchoprázdnu, tak se ti piloti chovají, jako by byli v bitvě u Midway. A protože to, co je dobré pro Američany, je časem dobré pro celý svět, jsme Hvězdné války také vzali za své.

Ta zmíněná syntéza vedla k velkému rozšíření zájemců o SF, která se zvýšenému zájmu zpětně přizpůsobila a změnila se. Definitivně opustila ghetto a stala se komerčním produktem. Amerika a její fandom jsou tak velké, že se zde najde prostor pro každý způsob chápání toho, co je to SF. Ovšem chce-li si jeden vypsat na dům, musí se přizpůsobit tomu, co chtějí široké masy. Ilustrativním příkladem může být kariéra G. R. R. Martina, který od psaní kosmické SF přešel přes upířské příběhy k dnešnímu megahitu Hry o trůny.

Jak vnímáš tu budoucnost, která přišla? Nejsi zklamán tím, že je zcela jiná, než vám bylo v minulosti podsouváno – lety na Mars, roboti, skvělá atomová budoucnost?

No to je docela zvláštní... Jako kluk jsem si říkal, že v roce 2000 už budu starý jako černé uhlí, a najednou zase od přelomu tisíciletí uteklo 19 let a budoucnost nás jako vždycky překvapila. Nikde žádná stanice na Měsíci nebo lety k Marsu, ale zase má každý ve svém černém čtverci výpočetní kapacitu, která by dříve řídila rozvodnou síť celých Států nebo jadernou elektrárnu.

Je zvláštní, že ta budoucnost se odehrála tam, kde to nikdo moc nečekal. V komunikaci.

To je fakt. Nikdo nečekal PC a pak chytré telefony. Určitě se tím uvolňuje obrovská energie, věci se nesmírně zrychlují. Mě spíš překvapuje, že nikdo nepředvídal do dnešní pokrokářské (genderové, multikulturní, environmentální, s otrokářskou minulostí účtující, za práva písmenkových lidí bojující) běsnění. I když vlastně Delanyho povídka, jejímž názvem jsme začali tento rozhovor, pojednává o vnučování dobra lidem, kteří o něj nijak zvlášť nestojí. Ale je to povídka z roku 1968, takže jde jen o takové krotké dobro, které mělo všem zajistit rovnost v příležitostech; o tom, že by rovnost měla být dosahována i ve výsledcích, se psalo jen v antiutopiích, protože si lidé ještě pamatovali, k čemu to při aplikaci vedlo.

V roce 2005 v nějaké internetové diskusi o kreacionismu učinil jistý Nathan Poe postřeh, kterému se dnes říká Poeův zákon. Ten zhruba praví, že *když člověk poslouchá nějakou obhajobu kreacionistické teorie a není u toho smajlík, tak nelze rozeznat, jestli to říká přesvědčený kreacionista, nebo někdo, kdo si z nich dělá prču.*

Od roku 2005 doba pokročila a platnost zákona se rozšířila na většinu agendy progresivní levice (feminismus, teorie intersektionality, LGBTIQ+ a další). Takže když dnes poslouchám o heteronormalitě (hřích, jehož se dopouští každý, kdo pokládá heterosexuální za normální a homosexualitu za výjimku), transnormalitě (zde je špatné, když jste spokojen s pohlavím, se kterým jste se narodili) a podobné světanápravné řeči, tak opravdu nevím, zda si někdo nedělá legraci ze mě.

Nedávno o tom mluvila Barbora Tachecí s filosofem Miro-

slavem Petříčkem; když mu vysvětlila, o čem jde (do Brna progresivismus zdá se ještě nedorazil), považoval to za takovou komickou pěnu dní, které se už příští generace bude smát. Možná kdyby mu radikální studenti jako vousatému, bílému, heterosexuálnímu muži znemožnili přednášet, měl by na to podstatně méně optimistický názor, ale doufejme spolu s ním.

Přijde mi, že tohle všechno nikdo nepředpověděl, podobně jako PC nebo chytré mobily.

To je na tom zásadní. Tohle nikdo moc neodhadl a přitom o tom sci-fi je. Možná jen P. K. Dick, někde v těch šílených vizích, kde létaly drony a nad nějakým ubohým člověkem hlásali tlampačem: občane, tys nezapltil sociální pojištění, ten v tom řešil svoje osobní problémy. Který projektoval od svých románů, proto jich napsal, na rozdíl od Lema, tolik...

Čili naši budoucnost, tedy teď už vlastně současnost, nejlépe odhadl někdo, kdo byl totální mešuge. Co to asi o dnešku říká?

Vždycky mi přišlo legrační, jak se Dick obával OSN a jejich světovládných plánů. Ale když si dnes člověk přečte plány na záchranu klimatu, Lisabonské, Istanbulské a Marrákešské deklarace, tak nic z toho se bez dosažení světovlády (a likvidace kapitalismu) splnit nedá. Tak nevím, ale jsem už starý a vnučata nemám...

A co vztah k mainstreamové literatuře a jejím autorům?

Já obecně nemám důvěru k tomu, když se nějaký autor hlavního proudu pokouší o SF, žalostné výsledky to mělo, když to v osmdesátkách zkoušel V. Páral, a vlastně si nevzpomenu, kdy to dopadlo dobře. Možná *Blažený věk* Jiřího Marka.

Nedávno jsem psal posudek na knihu SF povídek jednoho už staršího spisovatele, ocituji (se):

*Není to samozřejmě SF, jak jsme ji milovali, tedy velkolepé vize Lema, Clarka, Asimova, ani vtipné, úžasné vypointované povídkové klenoty H. Kuttnera, R. Sheckleyho, F. Browna... Nic společného to nemá ani s tzv. moderní SF, která se potácí od kosmických střelček k nesrozumitelným experimentům New Weirdu (autorů, kteří po absolvování kurzu tvůrčího psaní začnou produkovat SF, jak by ji dělala Virginie Woolfová nebo Franz Kafka). A není to bohužel ani Greg Egan, který i dnes umí zapojovat nejnovější vědecké a filosofické problémy do strhujících příběhů. (I když chápu, že porovnávat náhodně vybraného autora, který zkusí napsat SF a neumí a ani neví, že by měl vyvolat **sense of wonder**, s Lemem či Eganem je stejně jako vyčítat běžnému hříšníkovi, že neumí proměnit vodu ve víno.)*

Ale obecně mainstreamovou literaturu čtu, obvykle na doporučení známých a výběrově, hlavně překlady od překladatelů-kamarádů.

txt: morten & longin

Odposlechnuto

Nedávno jste se setkal s nakaženým, pokud jste již zemřel, považujte toto varování za bezpředmětné. **vaše eRouška**

Raketa Sojuz dorazila k ISS za rekordní 3:03h. To je o minutu rychlejší než Pendolínem do Ostravy. A hlavně bezpečnějš! **Petr Held**

Jan Klíma: Kosmické listy

Kosmické listy jsme si koupili, neboť autorem je – pokud se nepletu – tatínek jednoho z našich scifistických přátel. Takže jsem na tento humoristický román byl logicky zvědav.

Někdy si říkám, jestli by nemělo vadit pro psaní blogu, když jsem předem kladně zaujat a nic špatného bych o knize nenasal. Moje odpověď je, že pozitivní zaujetí nevadí, protože chválím všechny knihy. Nemám důvod číst knihy, které by mě netěšily, natož o nich psát na blog.

Kosmické listy mi padly do noty a s chutí jsem je přečetl během prodlouženého víkendu, v němž dítka byla pryč. Respektive z poloviny jsem knihu poslouchal čtenou syntetickým hlasem z elektronické verze. Pustil jsem ji při domácím víkendovém úklidu a pít kafe a hlasitě jsme se u toho s ženou pochechtávali. Největší je text myslím v četných pasážích, kde se rozehrává situační humor na téma seznámení mladých lidí mezi dvacítkou a třicítkou. Humor tam vyplývá z vědouceho pohledu vpravdě, který již na světě leccos viděl, a tak má reálnou představu o tom, kam budou dál směřovat životní trajektorie protagonistů. Muži a ženy prožívají své věčné příběhy a užívají darů vysoké kultury; obávám se, že jestli budou *Kosmické listy* někdy zfilmovány, tak jejich tradiční pohled na harmonickou souhru obou pohlaví v podání pražských vysokoškoláků a jejich dobrých středostavovských rodin nenaplní ani jeden požadavek globální diverzity pro nominaci na Oskara.

Hlavní motiv bych pak nazval třeba „matfyzák v reálném životě v dnešní Praze“. Postavy jsou definovány z velké části svým vzděláním a *matfyz* perspektiva je v humorném duchu stavěna do kontrastu se světem právníků, psychologů anebo ekonomů.

Šťastně zvolená je struktura knihy: ve 12+1 kapitole provázíme hlavního protagonistu p. Aleše Krále, čerstvého absolventa teoretické fyziky, jedním rokem (a jedním měsícem) jeho života – od ledna 2019 do ledna 2020. Jelikož má p. Král různé zájmy, zvolí si v rámci *odysseovského* životního období, že přeruší na jeden rok práci na fakultě a přijme místo vedoucího literární přílohy časopisu *Kosmické listy*.

V každé kapitole napřed pokračuje příběh protagonisty, jeho kolegů a přátel v naší současnosti. Důraz je na vztazích se ženami a na působení v redakci *Kosmických listů*, přičemž profesní a milostné linie se silně prolétají. Druhou polovinu každé kapitoly pak tvoří sci-fi povídka, kterou p. Král pro daný měsíc napsal a v příloze otiskl. Tyto povídky si získávají postupně popularitu publika a nahlédneme i do čtenářských ohlasů.

Většina povídek se odehrává v Praze roku 2034 a popisují humorné zápletky vyplývající z testování různých vynálezů: stroje na vytváření trapných situací, stroje na zaručené seznámení anebo stroje proti mindrákům. Hlavními protagonisty v budoucnosti jsou advokátní koncipient p. Václav Koloušek a psycholog p. Tomáš Mráz; oba jsou v podobné osobní situaci

jako autor povídek – oběma jim je kolem 30 a oba řeší věci profesní a intimní. Každý měsíc přináší určitou paralelu mezi osudy autora povídek a osudy jejich protagonistů.

Povídky jsou tedy naprosto starosvětská česká retro sci-fi, vždy humoristická a někdy i satirická.

Toto pojetí je přímo v textu reflektováno jako vyslovený záměr. Při nástupu do redakce hovoří šéfredaktor k nováčkovi takto:

„S vaším předchůdcem jsem spokojený nebyl,“ začal úvodem. „Řekl jsem mu, že jsme hodně orientovaní na techniku jednadvacátého století – umělou inteligenci a vědu vůbec, takže by se docela hodilo, kdyby ty povídky v literární příloze byly sci-fi. Jenže v tom jeho pojetí to byla samá vzpoura robotů, země zpusťovaná jadernou válkou, lidi měnící se neznámým virem v upíry, mimozemšťani, které musí zastavit nějaký geniální kapitán kosmické lodi... Lidi mají hrůz už dost, chtělo by to brát tu budoucnost trochu s humorem.“

„Na druhé straně,“ hájil Král svého předchůdce, „dneska lidi zajímají hlavně katastrofy.“

„Já proti katastrofám nic nemám,“ prohlásil šéfredaktor, „jenom by to chtělo trochu je polidštit. Míň géníů a víc obyčejných smrtelníků. Aby se s nimi člověk mohl ztotožnit. Vždyť ti kosmonauti jsou taky jenom lidi... A trochu patriotismu. Co takhle nějací čeští kosmonauti?“

Na základě toho redakční elév sepíše pro svou první literární přílohu konvenční sci-fi anekdotu o tom, jak si česká kosmická výprava vezme do lodi namísto kosmického vozítka zásobu piva a zlým mimozemšťanům vydá raději nesympatickou ženskou část posádky než pivo.

Je zábavné, že čtenář je neustále v nejistotě, jak je to celé vlastně míněno. Povídky jsou na jedné straně upřímně humorné, příjemné, lidské, konvenční. Na to osobně slyším velice, protože jsem velkým fanouškem retro humoru.

Na druhé straně však vidíme, že povídky jsou vždy též dílem otevřeně popsaného kalkulu redaktora.

Kdykoli se stane, že si v životě nejsem něčím jist, zeptám se své moudré zákonitě manželky a ona mi to vysvětlí. Když jsem se jí ptal, v jakém tónu jsou tedy vlastně ty *Kosmické listy* psané, tak mi řekla: „Je to taková ta matfyzácká mírná jízlivost, je to super.“ Amen.

Knihu doporučuji, věřím, že nebudete litovat.

První věta knihy: „Tak vy jste vystudoval matfyz,“ konstatoval Jan Málek, šéfredaktor měsíčníku *Kosmické listy*, když pročítal CV Aleše Krále.

Poslední věta: „Že by sis to zkusil v obráceném gardu?“

Jára Mikovec

Goodreads: 100 (z 1 hodnocení :-))

X	Y	Z
jednoduché a špatné řešení	složitě a špatné řešení	Donald Trump
jednoduché a špatné řešení	jednoduché a správné řešení	česká pravice
složitě a špatné řešení	jednoduché a špatné řešení	moderní levice
složitě a správné řešení	složitě a špatné řešení	tradiční levice
složitě a špatné řešení	jednoduché a správné řešení	Evropská unie
jednoduché a správné řešení	jednoduché a špatné řešení	třeba e-recept
jednoduché a správné řešení	složitě a správné řešení	Roman Prymula
složitě a správné řešení	jednoduché a správné řešení	státní správa ČR
jednoduché a špatné řešení	složitě a správné řešení	většina lidí
složitě a správné řešení	jednoduché a špatné řešení	vědci
složitě a špatné řešení	složitě a správné řešení	konspirační teoretici
jednoduché a správné řešení	složitě a špatné řešení	Matěj Stropnický

Odposlechnuto

Obyvatelé Chicaga s nostalgii vzpomínají na časy, kdy městu vládl Al Capone.

Forte Ristretto

Franta a Dežo bydlí vedle sebe ve stejných domech. Oba se rozhodnou své baráky prodat. Franta vyhodí cenu na milion, ale doví se, že Dežo ten svůj prodal za dva.

Nasupeně tedy dojde k Dežovi a povídá: „Jak to, že si prodal stejný dům za dvakrát větší cenu?!“

„Protože vedle mě nebydlí cikáni!“

Kdybych si měla vybrat, které z mých dětí mám nejradši, asi bych vybrala manželku. Už začíná být trochu soběstačný.

Korespondenční a elektronické hlasování by určitě mělo své kouzlo. Třeba to, kolik babiček a dědečků by se jako mávnutím kouzelného proutku stalo voliči Pirátů.

Forte Ristretto

Premiér na tiskovce: Měli jsme připravené opravdu funkční opatření pro živnostníky a drobné podnikatele, ale někdo ho omylem vylil do Bečvy.

Přijde chlap do hospody, napije se piva a zařve: Kurva, chlapi, já nemám chuť! Soused se k němu otočí a řekne: V klidu, to ti jen natočili Starobrnno.

Poprvé od husitských dob se Čechů zase bojí celá Evropa.

VØJTÄCH

HADR NA PODLAHU

Román *Stínozem* je fantasy variantou Stevensonova *Únosu* a předzvěstí *Harry Pottera*

Jestliže bývá Stephen King (*1947) nazýván králem hrůzy či hororu (a není sporu, že jeho kariéru doprovází až podivuhodné štěstí), jeho přítel Peter Straub (*1943) by klidně mohl být princ téhož žánru. Ano, ano: podobný slogan má eleganci. Zcela pravdivý by ale nebyl. A jistě!

Straubovy knihy jsou – v některých případech – ještě zdařilější než ty Kingovy. Neumí nebo možná nechce sice psát stejně průzračně (a je horší stylist), takže vavříny obvykle sklízí jeho kamarád, ale to přátelství je plodné a toho druhu, že hned dva objemné romány dokonce podepsali spolu.

Nejde o jejich prvotřídní díla, a jak se zdá, jsou více Straubova než Kingova, ale bestsellery to byly: hovoříme o románech *Talisman* (1984) a *Černý dům* (2001).

V *Talismanu* se octneme hned v řadě alternativních světů, podobných jednou Narnii, jindy zemi Oz, ale jednoznačně nejde o fantasy pro děti, nýbrž pro dospělé.

Jednou z dimenzí je tu i matka Země a působivě epické putování prostory na ní i „za ní“ trochu asociuje Kingovy eposy *Svědectví* či *Temná věž*.

Kniha navíc odvážně zohledňuje literární díla některých prestižních spisovatelů a navází se dokonce do politiky. Co z toho jsou přitom nápady Kingovy a co Straubovy, sotva už kdy odhalíme.

A *Černý dům*? Zde je kadlubem tento náš svět a námětem kriminální „honička“ za sériovým vrahem Rybářem, vraždícím a pojidajícím děti. Ale tato zvrhlost nakonec není pozemského původu a text brilantně rozkrývá vlivy světa zohledněného již *Talismanem*. Figuruje tu také společný hrdina Jack Sawyer a teprve tady se dostává prvnímu z obou propletených románů dořešení. Jackovo přijmení rovněž není náhodné a Mark Twain postává rozpačitě v pozadí.

Peter Francis Straub jednoduše není a nikdy nebyl ořezávkou. Slavným by se stal i bez spolupráce s Kingem – a svědčí o tom především mistrný (byť nevalně zfilmovaný) román *Ghost story* (1979). A vyloučeno dokonce není, že právě on přispěl ke sprátení se obou mágů fantaskna.

Nu, a Peter Straub česky zveřejnil i další knihy: *Julie* (1975), *Koko* (1988), *Tajemství* (1990) a nyní také *Stínozem* (1980). V ponurém osvětlení posledně jmenované knihy lze dobře vzpomenout i na Stevensonovu klasiku *Dobrodružství Davida Balfoura* (1886–1893). I to byl dvojdílný román a úvodem ještě titulní mladík taky věří vlastní krvi a strýci. Chyba.

Strýc jej chce svrhnout z věže a prodá jej do otroctví. Velmi podobného, leč daleko mocnějšího a čarodějným umem obdařeného „strýčinka“ má ovšem i Straubův mládeneček. Černý mág přitom kuje taky zradu, ba chystá cosi horšího než otroctví. Mládencova naivní, i když věrohodná snaha se zlepšovat co kouzelníkův učedník se tím stává zcela kontraproduktivní –

a Peter Straub nás nato velice sofistikovaně vede i do úplně jiných časů a například společnosti skutečných pohádkářů, bratří Grimmů. A jestliže ve druhé části Stevensonova díla potká David Balfout svůdnou Katrionu, tady potkávají mladý a naivní Del a jeho věrný spolužák Tom kouzelně záhadnou a neméně svůdnou strýcovu pomocnici Rose. Zatímco první část Straubova románu nás nechala sít se s oběma mladíky, když navštěvují typickou internátní britskou školu plnou šikany (které se umí bránit vtipnými triky a kouzly), druhý a ten třetí z dílů jsou desuplným výletem obou mládenců do osamělého strýcova domu u jezera, přehluboko v lesích pustého Vermontu.

Společně s Peterem Straubem stojí pak za to již jen ocitovat Charlese Dickense, který napsal: „To Červená Karkulka byla moje první láska. Měl jsem pocit, že kdybych se oženil s Červenou Karkulkou, poznal bych dokonalé štěstí.“

Nebývají ale podobná štěstí draze vykoupěna?? Někdy ano! A v tomto případě hned několikrát.

„Stínozem? Děsivé od první stránky,“ dělá i Stephen King knize reklamu na obálce. Přehá-

ní-li? Neřekl bych. – Propracovaný, i když místy až intelektuální Straubův epos je skutečně s to nás vtáhnout do báchorých říší, z nichž mrazí a kde se svorně s oběma chlapci zamílujeme do dívky a odhalíme nenápadnou podstatu zla. Krutý mág totiž synovce skutečně neplánuje zaučit, ale ve výsledku hodlá ničit.

A jeho duchovní otec Peter Straub? Talentovaný, vysokoškolský vzdělaný Američan, ale opakovaně se vracel na léta do Irska i Británie. Jeho pomalu na stránky kladená a stupňující se hrůza číší tak jak z té staré, tak i z Nové Anglie.

Nejen pro rafinovanou práci s literárními odkazy si Straub určitě zaslouží ne sice trůn prince, ale čestné místo mezi těmi autory, kteří žánr strachu a úzkosti vytáhli z bažin a udělali jej skutečnou metaforickou literaturou.

Ať je tomu jakkoli, už víckrát porotci Straubovi přiznali Cenu Brama Stokera a řadu dalších prestižních ocenění. **Ivo Fencel** *Peter Straub: Stínozem. Z originálu Shadowland přeložil Petr Kotrle. Vydal DOBROVSKÝ. Praha 2020. 488 stran*

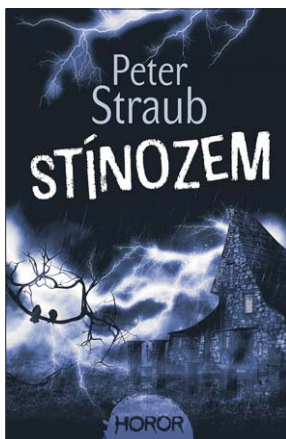
Odposlechnuto

Sedím si v kavárně. Piju kávu a čekám na zákusek, když si všimnu, jak mě vyjeveně sleduje nějaký pošuk. Už jsem ho chtěl nasdílet, ale pak jsem si vzpomněl, že jsem nechal telefon v kanclu. Copak teď asi dělá? Uvidím ho ještě?

Dnes jsem viděl v kavárně člověka, jak pil kávu.

Rozumíte tomu? Pil kávu a nedíval se u toho na telefon, tablet ani notebook... prostě tam jen seděl a pil kávu.

Asi nějaký psychopat...

Grantová žádost o financování stavby

Vážená grantová komise,
jak jistě všichni víte, letos naše univerzita oslaví třetí výročí založení katedry Human Flying známější spíše jako Human Flying Studies. Od počátku bylo naším cílem obohacení české vědy novými progresivními trendy. Vycházeli jsme přitom z poznatku, že každý člověk má nejen neodcizitelnou a nezpochybnitelnou schopnost létat, a to přirozeně, bez technických prostředků znásilňujících Matku Zemi. Toto právo je vrozené, nezcizitelné a státem zaručené.

V první fázi jsme studovali způsoby lidského létání a zejména to, jak lidé tohoto svého práva využívají. V souladu s našimi předpoklady jsme brzy zjistili, že většina lidí o svých schopnostech a právech ještě neví.

Proto jsme v rámci katedry záhy akreditovali dva obory, první by se zabýval Human Flying jako takovým a druhý osvětou širokých mas. V obou těchto oborech jsme samozřejmě zohledňovali situaci ženské menšiny a to jak v jejich specifických projevech a potřebách při létání, tak v boji s jejich diskriminací při jeho praktickém naplňování: zjistili jsme, že 100 % žen a příslušníků LGBTQI+ komunity nikdy neletělo (bez použití nějakých technických prostředků). Jak by také mohli*, když jim v tom naše patriarchální společnost aktivně bránila.

Naším cílem je, aby v každém podniku s více jak padesáti zaměstnanci byl odborník vyškolený v Human Flying, který by dohlížel na rovnoprávné postavení létajících a nelétajících za-

městnanců. Doufáme, že vedle příspěvku ke zvýšení diversity podniky samy pochopí, že létající zaměstnanci jim přinesou ekonomické výhody a že tím zároveň sníží i svou uhlíkovou stopu.

Human Flying je velmi živý a pestrý obor, jen v otázce, proč tak málo lidí (a skoro žádné ženy) nevyužívá své právo létat, zkoumáme celou řadu validních názorů. Svůj díl viny nese naše zastaralé školství a pochybná patriarchální výchova v rodině. Ovšem ani klimatickou změnu nevyklučujeme z množiny příčin, vždyť ještě v antickém Řecku bylo létání celkem běžné. O důsledcích znečištění životního prostředí snad není třeba ani hovořit.

Naopak je třeba důsledně bojovat proti tmářským (ač již vesměs překonaným) teoriím popírajícím přirozenou schopnost letu, ostatně podle těchto teorií by neměl být schopen letu ani čmelák.

Tímto připomenutím se dostáváme k technické stránce řešení celého komplexu problémů spojených s lidským létáním, tedy k tomu, že Human Flying ovšem není čistě sociální věda, má svou technickou složku, proto žádáme o přidělení grantu na výstavbu vhodných budov pro aerodynamické tunely, kde budeme ověřovat lidskou schopnost létání a hlavně vytvářet metodiku jak odstraňovat hluboce zakořeněné, patriarchátem vtištěné zlozvyky, které zatím brání většinové populaci vzlétnout a povznést se nad své předsudky. **Doc. RSDr. Grobenius Grob, Ph.D.**

Úryvek ze scénáře remake Zachraňte vojína Ryana

PLÁŽ OMAHA / EXT. - DEN /

Záběr na pláž v Normandii, omývanou vlnami Atlantiku. Podél čáry přílivu stojí řady protitankových překážek. Pak se přes celé plátno objeví nápis INVAZNÍ PLÁŽ OMAHA, SEKTOR DOG-GREEN, 6. 6. 1944. Poté střih do:

VÝSADKOVÝ ČLUN / EXT. - DEN /

Výsadkový člun se v řadě dalších žene vlnobitím k pobřeží. Vlny se přelévají přes ocelové bočnice člunu a skrápějí uniformy vojáků seřazených vevnitř. Detail na obličej KAPITÁNA MILLEROVÉ. Její mokrá tvář pod ocelovou přílbou má výraz nejvyššího soustředění. KAPITÁN MILLEROVÁ se napije z polní láhve. Detail na její třesoucí se ruku. Pak KAPITÁN MILLEROVÁ zakřičí na osazenstvo člunu.

KAPITÁN MILLEROVÁ: Je to tu! Třicet sekund!

SERŽANT HORVÁTHOVÁ, mohutně stavěná vojanda s doutníkem mezi zuby, se na jednotku rovněž rozeřeve býčím hlasem:

SERŽANT HORVÁTHOVÁ: Hlíďte si svoje sektory! Pamatujte si, žádný shlukování. Pět maniků pohromadě: slibnej cíl! Jeden chlap: Plýtvání municí! Uvidíme se na pláži!

Ozve se VOJÍN REIBEN.

REIBEN: Řekla jste „chlap“, seržante?

KAPITÁN MILLEROVÁ: Držte hubu, Reibene! Dvacet vteřin do vyloďení!

REIBEN: To teda nebudu držet hubu! Identifikuji se jako nonbinární transsexuál! Seržant Horváthová si právě dovolila soudit mou genderovou identitu!

Přidá se i VOJÍN MELLISH.

MELLISH: Krajně necitlivé! Předjímat identitu genderfluidních osob je typický příklad verbální mikroagrese, seržante Horváthová!

KAPITÁN MILLEROVÁ: Za deset vteřin spustěj náckové mikroagresi z kulometů a děl, tak zavřete klapačky, vy čubčí syni!

Na KAPITÁNA MILLEROVOU se otočí VOJÍN CAPARZO.

CAPARZO: Čubčí syni? Co tím jako naznačujete? Že moje matka byla děvka? Měla bohatý milostný život, ostatně jako každá sebevědomá moderní žena. Označovat ji za čubku je ukázkový šovinismus a dvojitý standard!

Přidají se i polní medik, vozičkář WADE, a slepý odstřelovač JACKSON.

JACKSON: A když už jsme u toho, v tomhle invazním člunu nikdo nezajistil plošinu pro vystupování osob se sníženou pohyblivostí!

Co bys řekl, Wade, odpovídá tenhle vehikl normám pro přepravu znevýhodněných cestujících? Aha?

LONESTAR

Časem s vědou – říjen

● velkých činech vědy a techniky

Když se renomovaný profesor pražské univerzity ve třiapadesáti rozhodne uvolnit místo docenta na sousední technice, aby je nabídl svému žákovi, a navíc prosadí pro ono místo statut profesury, vypovídá to s dostatek jak o charakteru prvního, tak o odborných kvalitách druhého.

Tím prvním byl **Bohuslav Rayman**. Ten se stal praotec české organické chemie tím, že ji zavedl jako samostatný obor: napřed se roku 1877 – pětadvacetiletý – stal prvním docentem „lučby ústrojné“ na české technice (dnes VŠCHT). Týdeník *Světovzor* napsal: „Krátkou svojí přednáškou získal si hned obdiv a úctu všech přítomných. Brzy uznali ho všichni čeští chemikové, třeba někteří mlčky a neradi, za jednoho z předních našich lučebníkův. Kdož měli příležitost blíže stýkati se s ním, obdivovali se jeho důvtipem a plli a v krátce oblíbili si jej pro jeho přímou a milé obcování.“

Nu a roku 1890 byl jmenován prvním profesorem téhož předmětu na české univerzitě. Proslavil se jak českými učebnicemi, tak přednáškami: „... profesor Rayman přímo elektrizoval svými výklady, unášel jako básník..., v jehož barvitě řeči ožívá věda, nabývají duše...“ (týdeník *Máj*).

Rayman, rodák ze Sobotky, patřil počátkem 20. století k nejznámějším osobnostem v zemi; mj. obnovil vydávání časopisu *Živa* (1891), odpovídal za obor chemie v *Ottově slovníku naučném*, organizoval opakovanou nominaci Vrchlického na Nobelovu cenu... V roce 1899 byl zvolen generálním sekretářem České akademie věd a umění. A právě tato funkce se mu stala osudnou, **16. září 1910** po jednom z bouřlivějších zasedání ČAVU to s ním zničehonic seklo. Bylo mu necelých 58 let.

Druhý muž příběhu se jmenuje **Emil Votoček**. Rodák z Hostinného, po obchodní akademii absolvoval techniku, kde začal působit jako asistent na katedře chemie anorganické. Jeho přestupem na stoličku organickou v roce 1906 začíná éra, během níž se naše organická chemie stane moderní, světově uznávanou vědou. Co pro to Votoček udělal? Napsal vynikající učebnici organické chemie. Vytvořil (spolu se středoškolským profesorem Alexandrem Sommerem-Bařkem) přehledné, jednoznačné, proto dodnes užívané chemické názvosloví. Publikoval množství vynikajících prací z chemie cukrů. Založil (s Jaroslavem Heyrovským) časopis uveřejňující ve světových jazycích původní práce českých chemiků, pro které k tomu sestavil několik cizojazyčných odborných slovníků (sám plynně mluvil sedmi jazyky). Vedle skvělých přednášek zprvu sám vedl cvičení a laboratoře, zkoušel stovky studentů; dále vzdě-

lával a vedl desítky adeptů vyšších gradů (doktoranty, asistenty, docenty), to vše s břitkou noblesou, pro niž ho navzdory jeho náročnosti všichni milovali... A když bylo Votočkovi té chemie moc, utekl se k hudbě či lingvistice – zahrál si na violoncello, zkomponoval píseň nebo komorní skladbu, nebo třeba napsal knížku, v níž vtipně a samozřejmě věcně správně poučuje Francouze v jejich řeči o jejich řeči včetně dialektů. Ti mu na oplátku hned na třech francouzských univerzitách včetně Sorbonny udělili čestný doktorát.

Votočkova éra fakticky končí uzavřením vysokých škol v listopadu 1939. Po jejich znovuootevření pan profesor „pouze“ dochází za svými bývalými žáky... Nejstarší z nich ještě pamatují pracovní podmínky z dob Votočkových počátků, zejména pak laboratoře po Raymanovi, nazvanou výstižně *Ďáblík* – kumbál bez digestoře, kde si prý někdy během experimentování museli přítomní připouštět z bomb kyslík, aby se neudusili!

Profesor Votoček zemřel **11. října 1950** ve věku 78 let. Nástupcem v čele katedry se stal jeho nejvýznamnější žák **Rudolf Lukeš**, původem Kralupák, zakladatel naší organické syntézy. „Chemik se nesmí bát svých produktů,“ kárával studenty, kteří se při laboratorních cvičeních některých drsnějších chemikálií štítili. Sám se věnoval výzkumu heterocyklických sloučenin, k čemuž vyvinul originální aparatury, které si sám ufoukal (byl i velešikovným laboratorním sklářem). Kromě

jedinečného díla vědeckého zůstala po tomto průkopníkovi moderní výuky organické chemie i řada vynikajících žáků, z nichž jmenujme alespoň předsedu Československé akademie věd Františka Šorma, průkopníka naší makromolekulární chemie Otto Wichterleho či chorvatského nobelistu Vladimira Preloga, který se pak za války usídlil ve Švýcarech. Tam později vzpomínal: „Bylo mým velkým štěstím, že jsem ve čtvrtém ročníku v Rudolfovi Lukešovi ... našel poučovatele, který mě z nespokojivého stavu prázdnoty a slepoty vyváděl. Předtím, než jsem poznal Lukeše, připadala mi organická chemie jako sbírka nesčíslných sloučenin a reakcí, které se musí naučit z paměti, aby bylo možné v této oblasti pracovat... Badatelské práci se člověk nejlépe naučí jako učeň mistra, jehož kompetenci a autoritu akceptuje, tak jako byli do tajů umění zasvěcováni renesanční malíři a sochaři.“

Poslední z dnešní trojice chemických oslavenců zemřel třiašedesáti letý **17. října 1960**; Prelog pak onen pověstný telegram ze Stockholmu o udělení Nobelovy ceny obdržel na den přesně 15 let po Lukešově smrti.

František Houdek

Vědět jako o život

Třeštění letitého popularizátora 101

Hilbertovo kategorické přesvědčení, že „musíme vědět“ (viz minulé *Třeštění*), ve mně vzbudilo pochopitelnou otázku: „Proč musíme vědět?“ Jakou povahu má ono „musení“? Nemá víc podob? Jak se vlastně vyvíjely pohnutky k výzkumu?

Vezmeme-li to od podlahy, pak všichni máme ze své evoluční minulosti v genech zakódovanou zvědavost, nedílnou průvodkyni rozumu. Zvědavostí nemyslím příležitostnou pavlačovou všetečnost, ale systematickou touhu přicházet věcem na kloub, poznávat i za cenu nepohodlí až osobních obětí. K poznávání jsme tedy **za první hnání pudy** (jsme k němu doslova *puzeni*).

Notorickým příkladem zvědavců byli v minulosti zámožní amatéři, kteří namísto plesů, honů, klubů a dalších společenských radovánek dřepěli v laboratoři.

Posléze se ale ukázalo, že vědecké poznání může být prakticky užitečné, pokud se vtělí do techniky (dále jen VaT). Podíl nezištné zvědavosti slábl, věda se profesionalizovala a stále víc se přiklání ke své aplikované stránce; teď už poznáváme především proto, že nám to **za druhé přináší hmotný prospěch**.

Časem jsme si na dostatek, na pohodlí a v poslední době i na zábavu, které nám poznání ve stále větší míře přinášelo, navykli natolik, že o ně nechceme přijít, dokonce jich vyžadujeme pořád víc – proto VaT **musí** přicházet se stále novými objevy a vynálezy. Jsme tedy k poznávání *nuceni návykem*, závislostí, kterou jsme si sami vypěstovali (a jako fetišci chceme své drogy víc a víc). Věda už není koníčkem, nýbrž podhoubím podnikání.

Zatím tedy máme dva důvody, proč musíme poznávat. Jsou všechny? Řekl bych, že ne.

Vývoj totiž ukázal, že pokrok (obrazně *prométheovský oheň*) s sebou nese také nutné škody (*prométheovský popel*) – na prostředí, na tělech, na duších. Aby nás ten popel co nevidět nezaválil, musíme poznávat i proto, abychom **za třetí kompenzovali následky** svého předchozího poznání. To už neobnáší jen „tvrdý“ výzkum, extenzivní, spočívající v posouvání hranic neznáma, ale především zjemňování poznání, hledání větší úspornosti i hlubších souvislostí našeho konání, tedy výzkum „měkký“, intenzivní, takřkajíc udržovací. Hle, jak každý další důvod k poznávání se na určité úrovni vynořuje z předchozího! Spolu s tím se mění i vztah veřejnosti k vědě: napřed od ní očekávala lepší poznání světa (1.), potom zmnožení svých statků (2.) a nakonec alespoň jejich zachování (3.).

Doposud jsme odhalili tři motivy k „musíme vědět“, jeden vrozený, dva získané. Jsou teď už všechny? Inu, pořád ještě

ne. VaT s jejím leskem i bídou je kolem nás tolik a my ji používáme tak bezuzdně, že i to nejpokročilejší poznání dosavadního stříhu lavinu prométheovského popela zastavit nestačí. A my už si to uvědomujeme. Výsledkem tohoto uvědomění je gigantická *kognitivní disonance* (rozdíl mezi tím, jak by to správně mělo být, a tím, jak to ve skutečnost je), která může vést buď k neuróze (budoucnosti se obáváme), nebo k sebeklamu (budoucnost si malujeme). Co s tím? Nabízí se redukce VaT, ale to je jako cpát vzpouzejícího se džina zpátky do láhve. Takže asi jediné možné východisko je zkusit změnit lidi uvnitř

tak, aby tím, co vědí, se dokázali i řídit. **za čtvrté** tedy **musíme vědět** proto, abychom dokázali najít *jiný způsob života*. Přitom „musíme“ tu má dva možné odstíny: Kýženou změnu si můžeme víceméně naplánovat a průběžně ji moderovat (*musíme, protože chceme*), nebo nás k ní bez pardonu donutí okolnosti (*musíme, protože nám nic jiného nezbývá*).

V čem by ona změna spočívala? Detaily nechme na jindy, tady jen shrňme výsledek – miň spotřebovávat, miň myslet jen na sebe (přitom obojí je proti přírodě, ta velí hromadit majetek a užívat si). Přestat si namlouvat, že naše potíže růstu vyřešíme fyzikou, chemií, biologií, třeba zvládnutím termojaderné reakce, objevem léku na rakovinu... Nespoléhat se, že VaT sama o sobě nás spasí, že „něco vymyslí“, zatímco my dál budeme žít jako dřív. Jak konkrétně takové drastické transformace životního stylu dosáhnout? Nemám ponětí. Tuším ale, že k tomu nepostačí jen psychologie, sociologie, pedagogika, ekonomie, ale bude třeba – jaká hrůza! – přidat i pořádnou porci víry. Kombinací rozumu a Ega totiž člověk získal

i bytostnou potřebu přesahu, nějakého „vyššího cíle“, tíhne k vytvoření životního názoru, ano, *víry*. Ta ale, nemá-li vést do slepé uličky, musí vycházet z faktů (z vědy), ne z lákavých výmyslů a zbožných přání. Úkolem pro vědy o člověku a společnosti pak je co nejlíp lidi vzdělávat a zpřístupňovat jim informace, aby si mohli budovat důvěryhodné a perspektivní víry. A pak zbývá „malíčkovat“: Vyzkoumat, jakou nejhodnější kombinací věd a věř u nadkritického množství lidí dosáhnout žádoucího hodnotového veletoch, navíc pokud možno humánně a demokraticky. Pokud se tohle (včas) nepodaří, pak veškeré naše vědění nebude k ničemu.

David Hilbert před sto lety věřil, že člověk je pánem svých věcí, a slogan „musíme vědět“ asi myslel jako svobodně zvolené poslání, jako důkaz velikosti lidského ducha. A ona to zatím je existenční nutnost vyvolaná naší rozporuplnou náturou.

František Houdek

Tak co? Tak nic. Tak slez!

Všichni znají tenhleten poněkud přisprostle obhroublý bonmot, který si český národ přidal do své bonmotovské sbírky. Ale nezdá mi, abych se nezmínil o stavu věcí současných a možná i příštích. Pravověrný scifista se s problémy nejružnějšího druhu v knihách svých oblíbenců setkal nejednou. Nějak to vždycky dopadlo. V současné době mi situace připomíná bludiště. Pěkné je v Harry Potterovi, hýbe se, uzavírá tě v sobě, občas vybafe něčím strašidelným. Tohleto bludiště je už, bohužel, celosvětové. Druhé takové je v Kubrikově „Shinning“. Docela by se našinci mohlo líbit, umrzlý Jack Nicholson jako Jack Torrance, by mohl implikovat to klasické „konec dobrý, všechno dobré“. Ale vstupuje do toho ještě další bonmot – „nic už nebude takové jako předtím“.

Proč o tom mluvím? Naše „demokratické“ a „nezávislé“ mediální sdělovací prostředky nás zahlcují kvantem informací, ze kterých je si schopen vybrat (opravdu vybrat?) ještě tak příslušník „bílé mafie“ – epidemiolog, virolog, mikrobiolog. I ti mají právo na svůj názor. A jsme tam, kde jsme. Budeme diskutovat, budeme zmatení a pomalu, avšak jistě budeme podléhat. Do toho se objeví informace, že by zprávy o epidemii, pandemii (říkejme tomu, jak chceme) měly být šířeny pouze jedním (oprávněným?) subjektem. Nu což, to nezni zle. Až na to, že tak se celé to kvantum napřed proseje, pak zkontroluje a pustí se ven jen to, co je pro aktuální stav věcí to nejlepší (Pro koho? No přeče pro národ!). Mezitím bude národ krmen „bohatou a rozmanitou“ nabídkou TV a rozhlasových stanic, prostřídávanou výše uvedenými informacemi a reklamami na levné roušky, respirátory a dezinfekci. Abych nezapomněl, pokud možno nechodit ven a číst knížky, to je taky moc dobré. A kdepak jsi, milý človíčku? V tvarovacím lisu, ze kterého vypadne jako krychlíčka, jedna z mnoha krychlíček, ze kterých se postaví zeď“ (viz Pink Floyd „The Wall“). A ta se bude zatraceně špatně bořit.

Někdy začátkem 90. let v euforii a hádání se o dalším vývoji naší země mě napadlo a několikrát jsem se v tom smyslu vyjádřil, že stát, který se neumí postarat o vzdělání a zdraví svého národa, obyvatel, nazvěme se, jak chceme, nechť jde do pr... Řadu let mi stačily tyto dvě položky, dnes k tomu přidávám ještě kulturu. Mám k medicíně, díky své ženě a dceři ke školství a ke kultuře (bo jsem byl takto vzdělán) docela blízko a tak si myslím, že vím, o čem mluvím.

V Interkomu 8-9/2020 jsem si přečetl „Nemilované milní-

ky“ Franty Houdka. Docela mě „omyló“. Ale zase ne tak moc, protože to předtím byl Stanislav Komárek, Václav Čilek, Vlastimil Vondruška, Miroslav Bárta a v poslední době Yuval Norah Harari, kteří se k stávající situaci (mám na mysli první dvě dekády 21. století) vyjadřovali a vyjadřují z pohledu svých specializací. Jeť však otázkou, jestli tyto hlasy „volajících na poušti“ někdo chce poslouchat.

Chci tím vším říct jedno jediné: nezapomeňme na to, že jsme byli národ kulturní, civilizovaný, schopný vlastního názoru, se smyslem pro humor. Pokud z nás bude ta zeď“ (viz výše), tak snad budeme pevní, ale všichni naprosto stejní a tedy ... nechci říct zbyteční. A jo!l, to se s námi bude dobře manipulovat.

Už Jan Werich říkal „močálem černým kolem bílých skal“. A pokud si dobře vzpomínám, výtvarně to kdysi ztvárnil dokonale Vladimír Renčín.

Na závěr se opět vracím ke sci-fi. Nechtěl bych si z toho množství námětů a témat, kterými můj oblíbený žánr oplývá, pamatovat jen jména George Orwell, Jevgenij Zamjatin, Walter Tevis, Ray Bradbury, Aldous Huxley, Karin Boye, ale i Čestmír Vejdělek nebo Jiří Marek. Samozřejmě mnoho

dalších. Svět není jen anti- či dys- topie.

A proto ať žijí Fénixcony, Dementcony, Trpaslicony, ale také Parcony a hlavně Bilcony. Dovolují nám přemýšlet.

Aleš Koval

Odposlechnuto

Jediný funkční covidový semafor jsou stránky rohlík.cz.

Dá se objednat na dnešek? = Všechno je +/- OK.

Dá se objednat až za dva dny? = Čas nakupovat těstoviny, rýži a lančmity.

Mají zapnutou virtuální frontu, aby bylo možné se vůbec dostat na stránky? = Všichni tady chcípeme. **Ant. Simerský**

„Pokud nic neuděláme, budou v ulicích mrazáky na mrtvoly,“ říká Hamáček.

Nikdo si snad nemyslí, že by tahle vláda byla schopná nějaký mrazáky sehnat, věřil bych asi jen tomu, že vzhledem k příslušnosti Mařy do holdingu se budou mrtvoly balit do novin.

Pokud to bude podle Pirátů, každý, kdo má mrazák větší než 30 litrů na každého dospělého člena domácnosti, bude muset platit větší daně, nebo extra prostor poskytnout na uskladnění mrtvol!

Soldik

A aby nám čas do Bilconu rychleji utekl, můžeme si zatím připomenout slovíčka tamního rázovitého lidu.

Kolonizátor Jan Novák

Kamenujte toho, kdo necítí vinu. Za cokoli a za všechno

Mírné zašvehlení údivu vyvolal manifest sestavený „skupinou vysokoškolských studentů a pedagogů“ vyzývající k dekolonizaci našeho myšlení. Manifest zveřejnil v plném znění server A2larm. Naše současná identita se zakládá na představě o kulturní nadřazenosti nad ostatními, píše se tu. Zapomínáme na to, že profitujeme z ekonomické nerovnosti a to že je podstata onoho koloniálního myšlení. Následuje výčet toho, co „odmítáme“ a co „chceme“, a vše vyústí ve výzvu kriticky hodnotit svou pozici a naslouchat druhým. Tím tedy započne dekolonizace našeho myšlení.

My a kolonie

O krutostech prováděných Evropany v afrických koloniích¹ se už v jednom období naší moderní historie hodně psalo. Bylo to za Protektorátu, kdy u nás vycházely překlady německých spisů pranýřujících řádění anglických kolonizátorů. Nikde se tu nepsalo o tom, že Německo mělo v Africe své kolonie do roku 1918 také a že krutosti zde provozované si s těmi anglickými, francouzskými nebo belgickými v ničem nezadaly. Rakousko-Uhersko ale koloniální expanzi zaspalo. Úsměvnou kartografickou kuriozitou je Země Františka Josefa, shluk ostrovů obydlených medvědy, do map zanesených Rakušanem, ale mocnář si je nikdy nenárokoval. Zato podpořil dr. Emila Holuba při jeho druhé cestě do Afriky v letech 1883 až 1887. Český cestovatel zde dokonce vyjednával s náčelníky o odkupu rozsáhlých území, nicméně je fakt, že se do spárů habsburské orlice nedostala ani píď africké země. O generaci později cestovatel Jan Havlasa usiloval o to, aby nově vzniklý československý stát měl podíl na koloniální kořisti a získal doposud německé Togo. Blouznil o tom, že by državu mohli spravovat demobilizovaní legionáři přesunutí z Ruska. Horký brambor v českých dlaních nespočinul, postarali se o něj Britové s Francouzi. My jsme od té doby z toho venku, což zjevně není důvod pro to, proč bychom se neměli kát.

Není to vůbec nic úsměvného. Zapadá to do širšího konceptu, který se zvolna stává dominantní částí charakteristiky současnosti. Přebírání viny, kritické hodnocení vlastní pozice, nejčastěji se tomu říká reflexe, najdeme v pozadí zdánlivě nesouvisejících, někdy na pohled až protikladných myšlenkových a politických proudů. Kam se podíváte, tam stojí někdo a ujišťuje vás, že nesete vinu za to či ono, o čem jste možná ani neslyšeli anebo se to stalo desítky let před tím, než jste se narodili.

Pocit viny

Ničemu člověk tak snadno a rychle neuvěří, jako když ho někdo ujišťuje, že se mu ukřivdilo a má na něco nárok. Hnutí BLM vypustilo z láhve džina a toho už nikdo nikdy nenasouká zpátky. Opačně to funguje také. Je to patrné i na příkladu s českými kolonizátory. Po první reakci „je to nesmysl“ o tom

začnete přemýšlet a nakonec si řeknete, ono na tom něco je. Připomenete si Holuba a Togo a nad hrnkem kafe začnete přemýšlet, kolik asi dostal ve výplatě ten, kdo to kafe pěstoval. Pak si pustíte televizi a tam vám budou dokladovat, jak ti Češi za války pracovali ve zbrojovkách pro wehrmacht a dostávali za svoji píli potravinové lístky na přilepšenou. Načež otevřete noviny a zrak vám padne na stať o tom, jak si ten komunismus zavínalo obyvatelstvo, protože si ho nechalo líbit. Jste-li mužem, odložte noviny s pocitem spráskaného psa, protože nesete část viny za ženskou obřízku, a pokud nedejbože jste ženatý běloch, měl byste se stydět za ústrky, jimž jsou vystaveni zoufalí příslušníci LGBTXYZ, už dávno jsem ztratil o té bobtnající zkratce přehled. Z čehož mám silný pocit viny.

Když si to takto srovnáte vedle sebe, z mlžiny jednotlivosti vyvstává nezamýšlený, nekoordinovaný, zato ale zřetelný záměr. Menšina uvědomělých (už je na to termín „woke“) tu stojí proti většině individuí druhého řádu, již je třeba pocít viny vnuknout. Za cokoli a za všechno, počínaje úhynem korálových útesů v Austrálii až po vyvraždění Lidic. Samozřejmě, že hlasatelé viny ji na sebe berou také, vždyť oni s tím přišli (viz: likviduje v sobě kolonialistu), ale je to, jako když celebrující kněz volá u oltáře „mea culpa“. My, co jsme dole, jaksi vnímáme, že on se svou culpou je spasení mnohem blíž než my, nehodní. Křesťanské církve ovládaly masy lidí na principu strachu ze smrti. Ten dnes už nefunguje, umírá se až za dlouho, že kdo by na to myslel. V pocitu viny se podařilo najít vhodnou náhradu. Opět jde o ovládnutí mas přes jejich myšlení.

Pod tím dekolonizačním manifestem v A2larm není nikdo podepsaný. Zatím. Buďte si ale jisti, že se signatáři pohnou. Nebude to dlouho trvat a v humanitních oborech a v kultuře bude taková konverze kvalifikační předpoklad, něco jako absolvování VUMLu v minulém režimu. Cesty jsou rozličné, pokaždé se najde nějaký jiný trik, jiný princip, ale výsledek je vždycky stejný: zglajchšaltované nesvobodné myšlení, ochromená kreativita, ztrocení osobnosti.

Jděte tedy a přemýšlejte, za co ještě nesete vinu. Když se včas přihlásíte, bude se vám to hodit.

LN, 23. 9. 2020

Ondřej Neff

Řešení kvízu:

1:g	5:a	9:e
2:j	6:k	10:f
3:c	7:b	11:h
4:l	8:d	12:i

A zase Odposlechnuto

Češi nemívají přesný plán, ale dovedou improvizovat. Bohužel ale náš premiér je Slovák, který také nemá plán a navíc improvizovat neumí.

SpeČZ

¹ ony se tam samozřejmě děly i před kolonizátory, ba namnoze těch hrůz s kolonizací i ubylo, například africký národní hrdina Šaka doslova vyhladil jih Afriky tak důkladně, že předkové Búrů osídlovali prakticky prázdnou zemi, (pozn. red.)

Vážené scifistky, vážení scifisti, vážení příznivci a milovníci Bilconů!

Je ten nadpis ale dlouhý, vidíte? To vždycky smrdí něčím nepřijemným. Je tomu tak, na základě aktuálního stavu postižení tohoto národa infekcí Covid a byrokratickým aparátem jsme po uspořádání klubové ankety a dlouhé diskuzi organizačního štábu dospěli k názoru, že bude lépe podzimní akci přesunout na jaro. Ano, víme, že tím porušujeme tradici, ale ono je někdy nutno tradice nabourávat. Vezměme to tak, že už bude déle světlo, asi bude i tepleji a příroda se na nás bude usmívat. To vše v sobotu a neděli **17. a 18. dubna 2021**.

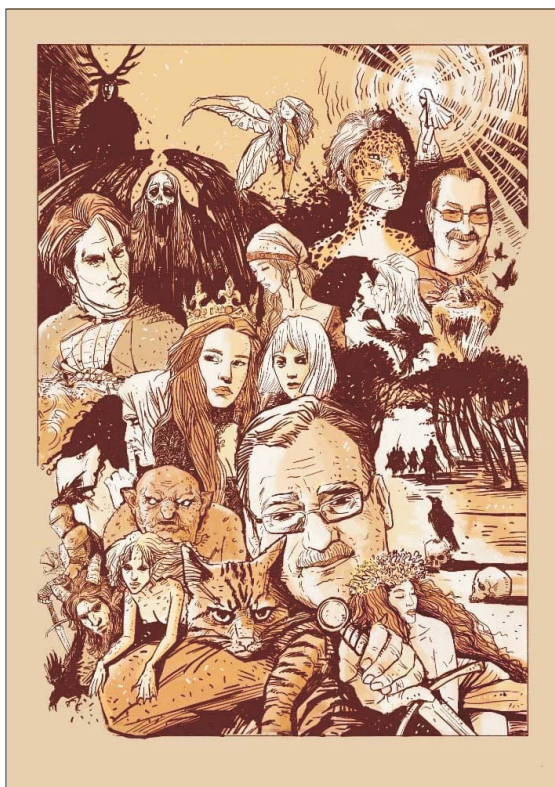
Program máme nachystaný, doufám, že nám naši přednášející neodřeknou ani na jaře, časopis je v podstatě hotový (pouze technicky je jej nutno dopravit), suvenýry se scházejí na místo určení, na výstavě i na koncertu se pracuje.

A tak tedy bez legrace, nechtěli jsme akci rušit a proto tedy, pokud vydržíte do jara, tak necháme Vaše prostředky ležet na účtu, pokud byste se zúčastnit nechtěli, dejte nám vědět, samozřejmě Vám Váš finanční obnos vrátíme na Váš účet.

Vyjáďte se, prosím, a dejte nám vědět.

Za všechny Ostraváky Aleš, Mirek a Pavel

PS: A slibujeme, že na stránkách klubu budeme informovat, co a jak dále. Quak **klf-ostava.cz**

Ukázka z už připravených materiálů. (Jana Komárková)

ČS Fandom vyhlašuje 40. ročník Ceny Karla Čapka

V letošním roce dochází ke změně Administrátora, kterým se stává Pavel Mikuláščík. Jiřina Vorlová se bude i nadále věnovat CKČ, ale v daleko menší intenzitě.

Své dosud nikde (tj. ani nikde na internetu) nepublikované práce žánru sci-fi, fantasy nebo hororu s fantastickými prvky psané česky nebo slovensky zasílejte v elektronické formě (textové formáty RTF, TXT, DOC, DOCX, ODT) e-mailem (v textu mailu prosím uveďte své jméno, eventuálně pseudonym, neuvádějte identifikaci autora v textu práce ani jejím záhlaví či zápatí) a současně ve dvou čitelných papírových kopiích (anonymní výtkisky bez uvedení jména autora kdekoli v textu práce) na adresu sekretáře:

Pavel Mikuláščík, Poděbradova 143, 612 00 Brno
(e-mail CKC@FANDOM.CZ)

Uzávěrka tohoto ročníku soutěže je **20. listopadu 2020**.

Bližší informace naleznete na následujících odkazech

FB: <https://www.facebook.com/CenaKarlaCapka/>

WEB: <http://www.fandom.cz/> v sekci CKČ.

EMAIL: ckc@fandom.cz

Těšíme se na vaše příspěvky!

Pavel Mikuláščík

NON FICTION

Clifford A. Pickover

Kniha o vědě

Od Darwina k temné hmotě:

250 milníků v dějinách přírodních věd

Bohatě ilustrovaná, chronologicky řazená kniha, svým pojetím navazující na *Matematickou knihu* a *Knihu o fyzice* od téhož autora, shrnuje nejdůležitější a nejpřevratnější vědecké objevy od astronomie po psychologii. První z nich datuje do období osmnáct tisíc let před naším letopočtem, poslední do roku 2017. Dotýká se nejrůznějších vědeckých oborů, ale i zemědělství a zpracování přírodních surovin. Kniha o vědě je přehlídkou největších úspěchů lidstva a dává čtenáři okusit úžas z rozmanitosti vědeckých objevů, seznamuje nás též s životy vědců a objevitelů.

Clifford A. Pickover: Kniha o vědě, přeložili Pavel Pecháček, Jan Klíma, Ivan Štoll a Petr Holčák, vydalo Argo, Dokořán 2020, 536 str., 699 Kč

